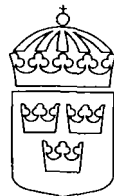

Regeringens proposition

1992/93:76

om höjd beredskap

Prop.
1992/93:76

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 29 oktober 1992.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Anders Björck

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny lag om höjd beredskap. Den nya lagen ersätter lagen (1960:513) om beredskapstillstånd. De nya bestämmelserna innebär att regeringen bemyndigas att besluta om höjd beredskap i en utsträckning som fullt ut utnyttjar de möjligheter som 13 kap. 6 § regeringsformen ger. Beredskapsgraderna begränsas till två, nämligen skärpt beredskap och högsta beredskap. Regeringen ges också möjlighet att begränsa en beredskapshöjning till viss del av landet eller till viss verksamhet.

Vidare föreslås ändringar i ett flertal fullmaktslagar i avsikt att skapa enhetlighet vad avser förutsättningarna för att de skall träda i tillämpning.

I propositionen föreslås också att lagen (1939:174) om tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel upphävs.

De nya reglerna, utom lagen om upphävande av lagen (1939:174) om tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel, föreslås träda i kraft den 1 juli 1993.

1. Förslag till Lag om höjd beredskap

Härigenom föreskrivs följande.

1 § För att stärka totalförsvaret kan beredskapen i Sverige höjas. Höjd beredskap är antingen skärpt beredskap eller högsta beredskap.

Är Sverige i krig råder högsta beredskap.

Är Sverige i krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen besluta om skärpt eller högsta beredskap.

2 § Beslut enligt 1 § får avse en viss del av landet eller en viss verksamhet.

3 § När förhållanden som avses i 1 § inte längre råder, skall regeringen besluta att höjd beredskap inte längre skall gälla.

4 § Beslut om höjd beredskap skall tillkännages på det sätt som regeringen bestämmer.

5 § Vid höjd beredskap skall kommuner, landsting och kyrkliga kommuner vidta de särskilda åtgärder i fråga om planering och inriktning av verksamheten, tjänstgöring och ledighet för personal samt användning av tillgängliga resurser som är nödvändiga för att de under de rådande förhållandena skall kunna fullgöra sina uppgifter inom totalförsvaret.

Vid höjd beredskap skall de enskilda organisationer och företag som enligt överenskommelse eller på annan grund är skyldiga att fortsätta sin verksamhet i krig vidta de särskilda åtgärder i fråga om planering och inriktning av verksamheten, tjänstgöring och ledighet för personal samt användning av tillgängliga resurser som är nödvändiga för att de under de rådande förhållandena skall kunna fullgöra dessa skyldigheter.

Innebörden i övrigt av att höjd beredskap råder framgår av andra författningar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993, då lagen (1960:513) om beredskapstillstånd skall upphöra att gälla.

2. Förslag till Lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967)

Prop. 1992/93:76

Härigenom föreskrivs beträffande värnpliktslagen (1941:967)¹
dels att i 6 a och 40 §§ ordet "krigsberedskap" i olika böjningsformer skall
bytas ut mot "försvarsberedskap" i motsvarande form,
dels att 27 § 2 mom. och 28 § 1 mom. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §²

2. Beredskapsövning

Därest regeringen med hänsyn till krigsberedskapen så prövar nödigt, må värnpliktig kunna åläggas att, utöver i 1 mom. avsedd tjänstgöring, i den ordning regeringen bestämmer fullgöra en eller flera beredskapsövningar om sammanlagt högst ett-hundraåttio dagar.

Om tillgodoräknande av beredskapsövning såsom fullgjord repetitionsövning äger regeringen förordna.

2. Beredskapsövning

Om det behövs med hänsyn till landets försvarsberedskap, är en värnpliktig skyldig att, på det sätt regeringen bestämmer, fullgöra en eller flera beredskapsövningar om sammanlagt högst ett-hundraåttio dagar.

Regeringen får besluta att beredskapsövning skall tillgodoräknas såsom fullgjord repetitionsövning.

28 §³

1. Då rikets försvar eller dess säkerhet eljest det kräver, må regeringen till tjänstgöring inkalla samtliga värnpliktiga eller värnpliktiga till det större eller mindre antal, som finnes behövt. Erfordras i fall, då icke samtliga värnpliktiga inkallats till sådan tjänstgöring, att de värnpliktiga äro inkallade under längre tid, skall inkallad personal efter lämplig tidrymd såvitt möjligt avlösas.

1. Under höjd beredskap är en värnpliktig skyldig att fullgöra krigstjänstgöring.

Regeringen skall för varje tillfälle besluta hur många värnpliktiga som skall kallas in till krigstjänstgöring. Regeringen beslutar när krigstjänstgöring skall upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

¹Lagen omtryckt 1969:378.

²Senaste lydelse 1975:555.

³Senaste lydelse 1975:555.

3. Förslag till Lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst

Prop. 1992/93:76

Härigenom föreskrivs att 14 och 19 §§ lagen (1966:413) om vapenfri tjänst skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Vapenfri tjänstepliktig, som olovligen avviker eller uteblir från tjänstgöringsstället, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Begås brott som avses i första stycket under *beredskapstillstånd* eller när riket är i krig, dömes till böter eller fängelse i högst två år.

Begås brott som avses i första stycket under *höjd beredskap*, döms till böter eller fängelse i högst två år.

19 §¹

Befogenhet att meddela vapenfri tjänstepliktig tillrättavisning tillkommer hos staten eller hos kommun anställd civilförsvars-, räddnings- eller arbetschef i fråga om underställd personal. Med kommuner likställs *landstingskommuner*, kommunalförbund, *församlingar*, *kyrkliga samfund* och allmänna försäkringskassor.

Befogenhet att meddela vapenfri tjänstepliktig tillrättavisning tillkommer hos staten eller hos kommun anställd civilförsvars-, räddnings- eller arbetschef i fråga om underställd personal. Med kommuner likställs *landsting*, kommunalförbund, *kyrkliga kommuner* och allmänna försäkringskassor.

Innan någon meddelar tillrättavisning, skall han vid förhör med den fe-lande lämna denne tillfälle att förklara sig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

¹Senaste lydelse 1986:1103.

4. Förslag till Lag om ändring i civilförsvarlagen (1960:74)

Härigenom föreskrivs i fråga om civilförsvarlagen (1960:74)

dels att 2 § skall upphöra att gälla,

dels att i 4 a, 5, 6, 8, 10, 12, 17, 20, 40, 41a, 57, 66, 68, 69 och 73 §§ samt punkt 7 i övergångsbestämmelserna till lagen (1975:553) om ändring i civilförsvarlagen ordet "civilförvarsberedskap" skall bytas ut mot "höjd beredskap",

dels att i 58, 81 och 83 §§ orden "högsta civilförvarsberedskap" skall bytas ut mot "högsta beredskap",

dels att 39 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

39 §¹

Om alarmering och mörklägning, så ock om trafiken samt den allmänna ordningen och säkerheten under *civilförvarsberedskap* äger regeringen meddela särskilda bestämmelser.

Länsstyrelsen äger förordna, att sålunda utfärdade bestämmelser skola äga tillämpning jämväl under civilförvarsövning, och därvid tillika meddela föreskrifter, i vad mån allmänheten samt industrier och andra företag skola medverka vid övningen; dock skall, om denna är avsedd att pågå längre tid än tre dagar, regeringens medgivande till förordnandet inhämtas.

Länsstyrelsen äger förordna att under högsta *civilförvarsberedskap* förbud skall gälla mot användande av samlingslokal, såvitt för besökande i lokalen beräknat skyddsrum icke finnes att tillgå, och av barnstuga, såvitt skyddsrum icke finnes att tillgå för de personer som barnstugan är avsedd att hysa.

Om alarmering och mörklägning, så ock om trafiken samt den allmänna ordningen och säkerheten under *höjd beredskap* äger regeringen meddela särskilda bestämmelser.

Länsstyrelsen äger förordna att under högsta *beredskap* förbud skall gälla mot användande av samlingslokal, såvitt för besökande i lokalen beräknat skyddsrum icke finnes att tillgå, och av barnstuga, såvitt skyddsrum icke finnes att tillgå för de personer som barnstugan är avsedd att hysa.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

¹ Senaste lydelse 1975:553.

5. Förslag till Lag om ändring i lagen (1964:63) om kommunal beredskap

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1964:63) om kommunal beredskap dels att i 1, 2, 9, 11, 12, 14 och 21 §§ ordet "beredskapstillstånd" skall bytas ut mot "höjd beredskap",

dels att 5, 7, 8 och 18 §§ samt rubriken närmast före 1 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Vissa kommunala och landstingskommunala uppgifter under beredskapstillstånd

Föreslagen lydelse

Vissa uppgifter för kommuner och landsting under höjd beredskap

5 §¹

Kommuner och landsting, varifrån utrymning sker, är under *beredskapstillstånd* skyldiga att, i den mån förhållandena medger det, lämna bistånd åt kommuner och landsting, där befolkning från utrymningsområdet inkvarteras i större omfattning. Biståndet skall särskilt avse tillhandahållande av personal och utrustning för verksamheten för de inkvarterade. Enas inte kommunerna och landstingen, får länsstyrelsen i det län, där utrymningsområdet är beläget, förordna om biståndet.

Blir till följd av krigsskada, inkvartering av utrymmande eller andra med krig eller krigsfara sammanhängande utomordentliga förhållanden för totalförsvaret viktig *kommunal eller landstingskommunal* verksamhet i *viss kommun eller viss landsting* så betungande, att bistånd i verksamheten oundgängligen erfordras, är under *beredskapstillstånd* annan kommun eller annat landsting *skyldig att* efter särskilt förordnande därom tillfälligt lämna sådant bistånd. Om dylikt bistånd förordnar länsstyrelsen i det län, där den *biståndslämnande kommunen eller landstinget är belägen*.

Vad som föreskrivs i förvaltningslagen (1986:223) om ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild skall gälla även ärenden hos länsstyrelsen enligt första och andra styckena.

Kommuner och landsting, varifrån utrymning sker, är under *höjd beredskap* skyldiga att, i den mån förhållandena medger det, lämna bistånd åt kommuner och landsting, där befolkning från utrymningsområdet inkvarteras i större omfattning. Biståndet skall särskilt avse tillhandahållande av personal och utrustning för verksamheten för de inkvarterade. Enas inte kommunerna och landstingen, får länsstyrelsen i det län, där utrymningsområdet är beläget, förordna om biståndet.

Blir till följd av krigsskada, inkvartering av utrymmande eller andra med krig eller krigsfara sammanhängande utomordentliga förhållanden *en* för totalförsvaret viktig verksamhet *som en kommun eller ett landsting bedriver* så betungande, att bistånd i verksamheten oundgängligen erfordras, *skall* under *höjd beredskap* annan kommun eller annat landsting efter särskilt förordnande därom tillfälligt lämna sådant bistånd. Om dylikt bistånd förordnar länsstyrelsen i det län, där den *kommun eller det landsting som lämnar biståndet finns*.

¹Senaste lydelse 1991:1661.

7 §²

Finner länsstyrelsen det erforderligt med hänsyn till beredskapsuppgifternas omfattning eller betydelse i viss kommun eller visst landsting, att dennas förberedelser redovisas i särskild plan, skall kommunen eller landstinget efter länsstyrelsens förordnande upprätta och anta sådan plan. Vid planläggningen skall kommunen eller landstinget samråda med länsstyrelsen. Om samordning av planläggningen med den kommunala civilförsvarsplanläggningen finns föreskrifter i 10 b § tredje stycket civilförsvarslagen (1960:74). När planen har antagits, skall den insändas till länsstyrelsen.

Länsstyrelsen får förordna om revision av *kommunala* och *landstingskommunala* beredskapsplaner, när det påkallas av ändrade förhållanden. Om länsstyrelsen har förordnat om revision av plan, gäller föreskrifterna i första stycket.

Länsstyrelsen får förordna om revision av *kommunernas* och *landstingens* beredskapsplaner, när det påkallas av ändrade förhållanden. Om länsstyrelsen har förordnat om revision av plan, gäller föreskrifterna i första stycket.

8 §³

Uppgift som enligt denna lag ankommer på kommun eller landsting under *beredskapstillstånd* skall, där est uppgiften motsvarar eller i huvudsak motsvarar fredstida uppgift, fullgöras av det *kommunala* eller *landstingskommunala* organ, på vilket uppgiften ankommer i fredstid.

Uppgift som enligt denna lag ankommer på kommun eller landsting under *höjd beredskap* skall, därest uppgiften motsvarar eller i huvudsak motsvarar fredstida uppgift, fullgöras av det organ *inom kommunen eller landstinget*, på vilket uppgiften ankommer i fredstid.

18 §⁴

För kostnader, som under *beredskapstillstånd* uppkomma för kommun eller landsting till följd av verksamhet för inkvarterad befolkning från annan kommun, eller annat landsting, ävensom för kostnader, som föranledas av påbjuden utrymning eller annan omflyttning av befolkningen inom den egna kommunen eller landstinget, skall ersättning utgå av statsmedel.

För kostnader, som under *höjd beredskap* uppkomma för kommun eller landsting till följd av verksamhet för inkvarterad befolkning från annan kommun eller annat landsting, ävensom för kostnader, som föranledas av påbjuden utrymning eller annan omflyttning av befolkningen inom den egna kommunen eller *det egna* landstinget, skall ersättning utgå av statsmedel.

Kommun eller landsting äger av länsstyrelsen utfå förskott å ersättning som avses i första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

²Senaste lydelse 1991:1661.

³Senaste lydelse 1991:1661.

⁴Senaste lydelse 1991:1661.

6. Förslag till
Lag om ändring i lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap

Prop. 1992/93:76

Härigenom föreskrivs att i 2, 4 och 7–10 §§ lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap orden "beredskapstillstånd och krig" samt orden "beredskapstillstånd eller krig" skall bytas ut mot "höjd beredskap".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

7. Förslag till
Lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102)

Prop. 1992/93:76

Härigenom föreskrivs att 63 § räddningstjänstlagen (1986:1102)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

63 §

Under *krig och när det annars råder civilförsvarsberedskap* skall de uppgifter som fullgörs av en sådan nämnd som avses i 10 § övertas av kommunstyrelsen och räddningskårens uppgifter övertas av civilförsvarsorganisationen i kommunen.

Under *höjd beredskap* skall de uppgifter som fullgörs av en sådan nämnd som avses i 10 § övertas av kommunstyrelsen och räddningskårens uppgifter övertas av civilförsvarsorganisationen i kommunen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

¹Lagen omtryckt 1992:948.

8. Förslag till
Lag om ändring i lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot
överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m.

Prop. 1992/93:76

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot
överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

*Befinner sig riket i krig, skola be-
stämmelserna i 2 – 4 §§ äga tillämp-
ning. Vid krigsfara, vari riket befin-
ner sig, eller eljest under utomordent-
liga, av krig föranledda förhållanden
äger Konungen förordna, att
nämnda bestämmelser skola tilläm-
pas*

*Är Sverige i krig, skall bestämmel-
serna i 2 – 4 §§ tillämpas*

*Är Sverige i krigsfara eller råder
det sådana utomordentliga förhållan-
den som är föranledda av att det är
krig utanför Sveriges gränser eller av
att Sverige har varit i krig eller krigs-
fara, får regeringen föreskriva att be-
stämmelserna i 2 – 4 §§ skall tilläm-
pas*

*Förordnande som i första stycket
sägs skall, vid äventyr att det eljest
förfaller, inom en månad understäl-
las riksdagen för dess prövning av
frågan huruvida förordnandet skall
bestå. Blir förordnandet icke inom
två månader från det underställ-
ningen skett av riksdagen gillat, skall
detsamma vara förfallet.*

*Föreskrift enligt andra stycket skall
underställas riksdagens prövning
inom en månad från det den utfärda-
des eller, om riksmöte inte pågår,
från början av närmast följande riks-
möte. Sker inte underställning eller
godkänner riksdagen inte föreskrif-
ten inom två månader från det under-
ställningen skedde, upphör föreskrif-
ten att gälla.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

¹Senaste lydelse 1957:289.

9. Förslag till Lag om ändring i lagen (1940:176) med vissa bestämmelser om fraktfart med svenska fartyg

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1940:176) med vissa bestämmelser om fraktfart med svenska fartyg skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Befinner sig riket i krig, skola bestämmelserna i 2 och 3 §§ äga tillämpning. Vid krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äger regeringen förordna, att nämnda bestämmelser skola tillämpas.

Är Sverige i krig, skall bestämmelserna i 2 och 3 §§ tillämpas.

Förordnande som i första stycket sägs skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet icke inom två månader från det underställningen skett av riksdagen gillat, skall detsamma vara förfullet.

Är Sverige i krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att 2 och 3 §§ skall tillämpas.

Föreskrift enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

¹Senaste lydelse 1982:261.

10. Förslag till Lag om ändring i lagen (1957:684) om betalningsväsendet under krigsförhållanden

Härigenom föreskrivs att 1, 2 och 4 §§ lagen (1957:684) om betalningsväsendet under krigsförhållanden skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i 2 – 5 §§ träda i tillämpning. Då kriget upphört, förordnar Konungen senast före avslutandet av den riksdagssession, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock att vad nu sagts ej skall gälla, i den mån bestämmelserna alljämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra eller tredje stycket.

Är Sverige i krig, skall bestämmelserna i 2, 4 och 5 §§ tillämpas.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, äger Konungen förordna, att nämnda bestämmelser skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet icke inom två månader från det underställningen skett av riksdagen gillat, skall detsamma vara förfallet. Upphör krigsfaran, skall förordnandet av Konungen upphävas.

Är Sverige i krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att 2, 4 och 5 §§ skall tillämpas.

Under utomordentliga förhållanden, som föranletts av krig eller krigsfara, vari riket befunnit sig, äger Konungen förordna att vad i 2 – 5 §§ stadgas skall under viss tid, högst ett år varje gång, äga tillämpning. Förordnandet skall inom en månad eller, om riksdagssession icke pågår, inom en månad från början av nästkommande session underställas riksdagen. Vad i andra stycket sägs om påföljden, därest underställning ej sker eller riksdagen ej inom två månader gillar förordnandet, skall äga motsvarande tillämpning i fall som nu avses.

Föreskrift enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.

Under tid, då bestämmelserna i 2 – 5 §§ äga tillämpning, gälla icke i lag eller författning meddelade stadganden i den mån de strida mot samma

När bestämmelserna i 2, 4 och 5 §§ tillämpas, gäller inte bestämmelser i lag eller annan författning, om de strider mot dessa bestämmelser eller

bestämmelser eller vad med stöd av dem blivit föreskrivet.

mot föreskrifter som meddelats med stöd av dem.

2 §¹

Befinner sig riket i krig, äger regeringen, efter hörande där så är möjligt av fullmäktige i riksbanken, i fråga om riksbankens sedel- och myntutgivning och bankrörelse samt offentliggörande av riksbankens räkenskaper meddela av förhållandena påkallade bestämmelser att gälla i stället för vad i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank samt i annan lag därutinnan finnes stadgat.

Är Sverige i krig, får regeringen, efter hörande där så är möjligt av fullmäktige i Riksbanken, meddela föreskrifter om Riksbankens sedel- och myntutgivning och bankrörelse samt offentliggörande av Riksbankens räkenskaper att gälla i stället för vad som är föreskrivet i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank och i annan lag.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, så ock eljest under utomordentliga förhållanden, föranledda av krig eller krigsfara, vari riket befunnit sig, äger regeringen på framställning av fullmäktige i riksbanken, meddela bestämmelser som i första stycket avses.

Är Sverige i krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen, efter framställning av fullmäktige i Riksbanken, meddela sådana föreskrifter som avses i första stycket.

4 §²

Befinner sig riket i krig, äger Konungen, efter hörande där så är möjligt av fullmäktige i riksbanken, förordna att riksbanken skall vara skyldig inlösa för postgiroörelsen avsedda utbetalningskort och direktutbetalningskort, som utfärdats av statsmyndighet, kommunalmyndighet, allmän försäkringskassa eller sådan annan postgirokontoinnehavare, som erhållit medgivande att verkställa utbetalning medelst direktutbetalningskort, samt att kort som här avses skall mottagas som likvid vid betalning till statlig myndighet.

Är Sverige i krig, får regeringen, efter hörande där så är möjligt av fullmäktige i Riksbanken, föreskriva att Riksbanken skall vara skyldig att inlösa utbetalningskort avsedda för postgiroörelsen och direktutbetalningskort, som utfärdats av statlig eller kommunal myndighet, allmän försäkringskassa eller annan postgirokontoinnehavare, som fått medgivande att göra utbetalning med direktutbetalningskort, samt att sådana kort skall tas emot som betalning till statlig myndighet.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, så ock eljest under utomordentliga förhållanden, föranledda av krig eller krigsfara, vari riket befunnit sig, äger Konungen, efter hörande av fullmäktige i riksbanken, meddela förordnande som i första stycket avses.

Är Sverige i krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen, efter hörande av fullmäktige i Riksbanken, meddela sådana föreskrifter som avses i första stycket.

¹Senaste lydelse 1989:244.

²Senaste lydelse 1964:17.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

11. Förslag till Lag om ändring i lagen (1957:686) om taxeringsväsendet under krigsförhållanden m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1957:686) om taxeringsväsendet under krigsförhållanden m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i 2 – 6 §§ träda i tillämpning. Då kriget upphört, förordnar regeringen senast före avslutandet av den riksdagssession, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock att vad nu sagts ej skall gälla, i den mån bestämmelserna alltjämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra eller tredje stycket.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, äger regeringen förordna, att nämnda bestämmelser skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan, huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet icke inom två månader från det underställningen skett av riksdagen gillat, skall detsamma vara förfallet. Upphör krigsfaran, skall förordnandet av regeringen upphävas.

Under utomordentliga förhållanden, som föranletts av krig eller krigsfara, vari riket befunnit sig, äger regeringen förordna att vad i 2 – 6 §§ stadgas skall under viss tid, högst ett år varje gång, äga tillämpning. Förordnandet skall inom en månad eller, om riksdagssession icke pågår, inom en månad från början av nästkommande session underställas riksdagen. Vad i andra stycket sägs om påföljden, därest underställning ej sker eller riksdagen ej inom två månader gillar förordnandet, skall äga motsvarande tillämpning i fall som nu avses.

Under tid, då bestämmelserna i 2 – 6 §§ äga tillämpning gälla icke i lag

Är Sverige i krig, skall bestämmelserna i 2 – 6 §§ tillämpas.

Är Sverige i krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att 2 – 6 §§ skall tillämpas.

Föreskrift enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.

När bestämmelserna i 2–6 §§ skall tillämpas gäller inte bestämmel-

¹ Senaste lydelse 1986:1309.

Nuvarande lydelse

eller författning meddelade stadgan-
den i den mån de strida mot samma
bestämmelser eller vad med stöd av
dem blivit föreskrivet.

Föreslagen lydelse

ser i lag eller annan författning, om
de strider mot dessa bestämmelser
eller mot föreskrifter som meddelats
med stöd av dem.

Prop. 1992/93:76

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

12. Förslag till
Lag om ändring i lagen (1959:73) med vissa bestämmelser
om inländsk försäkringsrörelse vid krig m.m.

Prop. 1992/93:76

Häriigenom föreskrivs att 1 § lagen (1959:73) med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i 2 – 13 §§ och 17 § äga tillämpning. Då kriget upphört, förordnar Konungen senast före avslutandet av den riksdagssession, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock att vad nu sagts ej skall gälla, i den mån bestämmelserna alltjämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra eller tredje stycket.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, äger Konungen förordna, att nämnda bestämmelser skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan, huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet icke inom två månader från det underställningen skett av riksdagen gillat, är detsamma förfallet. Upphör krigsfaran, skall förordnandet senast före nästkommande riksdagssessions avslutande av Konungen upphävas.

Föreligga eljest utomordentliga av krig föranledda förhållanden, äger Konungen med riksdagens samtycke förordna, att vad i 2 – 13 §§ och 17 § stadgas, helt eller delvis, skall under viss tid, högst ett år varje gång, äga tillämpning.

Är Sverige i krig, skall bestämmelserna i 2 – 13 och 17 §§ tillämpas.

Är Sverige i krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att 2 – 13 och 17 §§ skall tillämpas.

Föreskrift enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

13. Förslag till

Lag om ändring i lagen (1959:74) med vissa bestämmelser om utländsk försäkringsrörelse här i riket vid krig m.m.

Prop. 1992/93:76

Häri genom föreskrivs att 1 § lagen (1959:74) med vissa bestämmelser om utländsk försäkringsrörelse här i riket vid krig m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i 2 – 14 §§ och 19 § äga tillämpning. Då kriget upphört, förordnar Konungen senast före avslutandet av den riksdagssession, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock att vad nu sagts ej skall gälla, i den mån bestämmelserna alljämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra eller tredje stycket.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, äger Konungen förordna, att nämnda bestämmelser skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan, huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet icke inom två månader från det underställningen skett av riksdagen gillat, är detsamma förfallet. Upphör krigsfaran, skall förordnandet senast före nästkommande riksdagssessions avslutande av Konungen upphävas.

Föreligga eljest utomordentliga av krig föranledda förhållanden, äger Konungen med riksdagens samtycke förordna, att vad i 2 – 14 §§ och 19 § stadgas, helt eller delvis, skall under viss tid, högst ett år varje gång, äga tillämpning.

Är Sverige i krig, skall bestämmelserna i 2 – 14 §§ och 19 § tillämpas.

Är Sverige i krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att bestämmelserna i 2 – 14 och 19 §§ skall tillämpas.

Föreskrift enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

14. Förslag till Lag om ändring i allmänna tjänstepliktslagen (1959:83)

Prop. 1992/93:76

Häri genom föreskrivs att 1, 2 och 11 §§ allmänna tjänstepliktslagen (1959:83) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i 4, 5, 8 och 9 §§ träda i tillämpning. Då kriget upphört, förordnar Konungen senast före avslutandet av den riksdagssession, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock att vad nu sagts ej skall gälla, i den mån bestämmelserna alljämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra eller tredje stycket.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, äger Konungen förordna, att bestämmelserna i nämnda paragrafer eller i en eller flera av dem skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan, huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet icke inom två månader från det underställningen skett av riksdagen gillat, är detsamma förfallet. Upphör krigsfaran, skall meddelat förordnande av Konungen upphävas senast före nästkommande riksdagssessions avslutande.

I andra fall än som avses i första och andra styckena äger Konungen, där så påkallas av utomordentliga förhållanden, föranledda av krig, vari riket befunnit sig, eller krig mellan främmande makter, med riksdagens samtycke förordna att vad i 4 och 5 §§ eller endera av dem stadgas skall under viss tid, högst ett år varje gång, äga tillämpning.

Är Sverige i krig, skall bestämmelserna i 4, 5, 8 och 9 §§ tillämpas.

Är Sverige i krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att 4, 5, 8 och 9 §§ helt eller delvis skall tillämpas.

Föreskrift enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.

2 §¹

Förordnande jämlikt 4, 5, 8 eller 9 § får meddelas för att tillgodose ändamål av synnerlig vikt för det allmänna, såsom folkförsörjningen el-

Förordnande enligt 4, 5, 8 eller 9 § får meddelas för att tillgodose ändamål av synnerlig vikt för totalförsvaret. Sådant förordnande får dock

¹ Senaste lydelse 1981:293.

ler samfärdseln eller försvarsmaktens eller civilförsvarets utrustning, underhåll eller anläggnings- och reparationsarbeten. Sådant förordnande får dock inte gälla vapentjänst vid försvarsmakten.

Om tillgodoseende av den civila hälso- och sjukvårdens, den allmänna hälsovårdens samt den civila veterinärverksamhetens behov av personal vid krig, krigsfara och sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara vari riket har befunnit sig gäller vad därom är särskilt stadgat. För tillgodoseende av sådant behov får förordnande som omförmäles i första stycket inte meddelas.

inte gälla vapentjänst vid försvarsmakten.

Förordnande enligt första stycket får dock inte meddelas för att tillgodose den civila hälso- och sjukvårdens eller den civila veterinärverksamhetens behov av personal.

11 §²

Den som på grund av värnplikt eller civilförsvarsplikt *tages* i anspråk för tjänstgöring vid *krigsmakten* är undantagen från tjänsteplikt, *så ock civilförsvarspliktig* under tid då tjänstgöring i civilförsvaret utgör hinder för tjänstepliktens fullgörande. Från tjänsteplikt är även den undantagen som fullgör vapenfri tjänst.

Den som är anställd hos staten *eller vid polisväsendet* må endast i den omfattning *Konungen* föreskriver åläggas allmän tjänsteplikt.

Beträffande den som *eljest* är anställd hos *kommun, landstingskommun* eller hos annan, vars verksamhet har betydelse för ändamål som i 2 § sägs, *äger* arbetsmarknadsstyrelsen i särskilt fall eller *allmänt föreskriva* att sådan person *ej* må åläggas allmän tjänsteplikt.

Om synnerliga skäl *därtill föreligga*, må arbetsmarknadsstyrelsen eller länsarbetsnämnd *medgiva* befrielse tills vidare från fullgörande av tjänsteplikt.

Den som på grund av värnplikt eller civilförsvarsplikt *tas* i anspråk för tjänstgöring vid *försvarsmakten* är undantagen från tjänsteplikt. *Det samma* gäller civilförsvarspliktiga under tid då tjänstgöring i civilförsvaret utgör hinder för tjänstepliktens fullgörande. Från tjänsteplikt är även den undantagen som fullgör vapenfri tjänst.

Den som är anställd hos staten *får* endast i den omfattning *regeringen* föreskriver åläggas allmän tjänsteplikt.

I fråga om den som är anställd hos *en kommun, ett landsting* eller hos *någon* annan vars verksamhet har betydelse för ändamål som *anges* i 2 §, *får* arbetsmarknadsstyrelsen i särskilt fall *besluta om* eller *meddela föreskrifter om* att sådan person *inte får* åläggas allmän tjänsteplikt.

Om *det finns* synnerliga skäl, *får* arbetsmarknadsstyrelsen eller länsarbetsnämnd *medge* befrielse tills vidare från fullgörande av tjänsteplikt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

¹ Senaste lydelse 1966:420.

15. Förslag till
Lag om ändring i lagen (1960:22) om statlig krigsförsäkring

Prop. 1992/93:76

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1960:22) om statlig krigsförsäkring skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i 2 – 4 §§ äga tillämpning. Då kriget upphört förordnar regeringen senast före avslutandet av det riksmöte, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock att vad nu sagts ej skall gälla i den mån bestämmelserna alljämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra stycket.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äger regeringen förordna att nämnda bestämmelser skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad eller, om riksmöte ej pågår, inom en månad från början av närmast följande riksmöte underställas riksdagen för dess prövning av frågan, huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet icke inom två månader från det underställningen skett av riksdagen gillat, är detsamma förfallet.

Är Sverige i krig, skall bestämmelserna i 2 – 4 §§ tillämpas.

Är Sverige i krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att 2 – 4 §§ skall tillämpas.

Föreskrift enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

¹Senaste lydelse 1975:1017.

16. Förslag till Lag om ändring i lagen (1962:627) om vissa åtgärder för utnyttjande av vattenkraft vid krig m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1962:627) om vissa åtgärder för utnyttjande av vattenkraft vid krig m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

1 §¹

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i denna lag om meddelande av tillstånd till vissa företag i vatten träda i tillämpning. Då kriget upphört, förordnar regeringen senast före avslutandet av den riksdagssession, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock skall vad nu sagts icke gälla i den mån de alljämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra stycket.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äger regeringen förordna, att nämnda bestämmelser skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan, huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet ej inom två månader från det underställningen skett gillat av riksdagen, är det förfallet. Upphör krigsfaran eller de utomordentliga, av krig föranledda förhållandena, upphäver regeringen meddelat förordnande senast före nästkommande riksdagssessions avslutande.

Föreslagen lydelse

Är Sverige i krig, skall bestämmelserna i denna lag om meddelande av tillstånd till vissa företag i vatten tillämpas.

Är Sverige i krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att bestämmelserna i denna lag om meddelande av tillstånd till vissa företag i vatten skall tillämpas.

Föreskrift enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

¹ Senaste lydelse 1983:653.

17. Förslag till Lag om ändring i krigshandelslagen (1964:19)

Prop. 1992/93:76

Häriigenom föreskrivs att 1 § krigshandelslagen (1964:19) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i 2 och 5 §§ träda i tillämpning. Då kriget upphört, förordnar regeringen senast före avslutandet av den riksdagssession, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock skall vad nu sagts icke gälla i den mån bestämmelserna alljämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra eller tredje stycket.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, äger regeringen förordna, att nämnda bestämmelser skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan, huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet ej inom två månader från det underställningen skett gillat av riksdagen, är det förfallet. Upphör krigsfaran, upphäver regeringen meddelat förordnande senast före nästkommande riksdagssessions avslutande.

Föreligga eljest utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, äger regeringen med riksdagens samtycke förordna, att vad i 2 och 5 §§ stadgas helt eller delvis skall under viss tid, högst ett år varje gång, äga tillämpning.

Är Sverige i krig, skall bestämmelserna i 2 – 9 §§ tillämpas.

Är Sverige i krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att bestämmelserna i 2 – 9 §§ skall tillämpas.

Föreskrift enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.

¹Senaste lydelse 1980:196.

Under tid, då bestämmelse i 2 och 5 §§ äger tillämpning, skola däremot svarande stadganden i 3 och 4 samt 6 – 8 §§ tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

18. Förslag till Lag om ändring i lagen (1976:600) om offentlig anställning

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 2 § lagen (1976:600) om offentlig anställning¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap. 2 §

Är Sverige i krig, får arbetstagare hos staten ej utan tillstånd lämna sin anställning. Så snart kriget har upphört och innan pågående eller nästkommande riksmöte avslutas, skall regeringen föreskriva att bestämmelsen ej längre skall tillämpas.

Är Sverige i krigsfara, får regeringen föreskriva att arbetstagare hos staten ej utan tillstånd får lämna sin anställning. Sådan föreskrift upphör att gälla, om den ej underställes riksdagen inom en månad efter beslutet därom eller, om riksmöte ej pågår, efter början av närmast följande riksmöte samt godkännes av riksdagen inom två månader efter underställningen. Så snart krigsfaran har upphört och innan pågående eller nästkommande riksmöte avslutas, skall regeringen upphäva föreskrift som nu har sagts.

Om vissa andra anställnings- och arbetsvillkor vid krig eller krigsfara eller *annars under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden* finns särskilda föreskrifter i lag och annan författning. Regeringen får därutöver meddela sådana föreskrifter, i den mån det är nödvändigt för statens verksamhet.

Om vissa andra anställnings- och arbetsvillkor vid krig eller krigsfara eller *under sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara* finns särskilda föreskrifter i lag och annan författning. Regeringen får därutöver meddela sådana föreskrifter, i den mån det är nödvändigt för statens verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

¹Lagen omtryckt 1991:600.

19. Förslag till
Lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Prop. 1992/93:76

Härigenom föreskrivs att 29 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 §

Regeringen bemyndigas att meddela särskilda föreskrifter om hälso- och sjukvården i krig, vid krigsfara eller under sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att landet har befunnit sig i krig eller krigsfara.

Regeringen bemyndigas att meddela särskilda föreskrifter om hälso- och sjukvården i krig, vid krigsfara eller under sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

¹Lagen omtryckt 1992:567.

20. Förslag till
Lag om ändring i hälsoskyddslagen (1982:1080)

Prop. 1992/93:76

Härigenom föreskrivs att 26 § hälsoskyddslagen (1982:1080) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 §

Regeringen bemyndigas att meddela särskilda föreskrifter om hälsoskyddet i krig, vid krigsfara eller under sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att *riket har befunnit sig i krig eller krigsfara.*

Regeringen bemyndigas att meddela särskilda föreskrifter om hälsoskyddet i krig, vid krigsfara eller under sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att *det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

21. Förslag till
Lag om ändring i lagen (1983:953) om säkerhetsskydd i
riksdagen

Prop. 1992/93:76

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1983:953) om säkerhetsskydd i riksdagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

I krig eller vid beredskapstillstånd enligt lagen (1960:513) om beredskapstillstånd eller när talmannen eller den han bemyndigar har beslutat om en viss beredskapsgrad för riksdagen eller del av riksdagen gäller särskilda föreskrifter för säkerhetsskyddet som beslutas av riksdagens förvaltningskontor.

Under höjd beredskap eller när talmannen eller den han bemyndigar har beslutat om en viss beredskapsgrad för riksdagen eller del av riksdagen gäller särskilda föreskrifter för säkerhetsskyddet som beslutas av riksdagens förvaltningskontor.

Förvaltningskontoret får också besluta om särskilda åtgärder för säkerhetsskydd vid öppnande av riksmöten eller andra speciella tillfällen, eller för lokaler som riksdagen disponerar utöver lokalerna i riksdags-, ledamots- och förvaltningshusen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

22. Förslag till
Lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)

Prop. 1992/93:76

Härigenom föreskrivs att 18 § tandvårdslagen (1985:125) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Förslagen lydelse

18 §

Regeringen bemyndigas att meddela särskilda föreskrifter om tandvården i krig, vid krigsfara eller under sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att *riket har befunnit sig i krig eller krigsfara.*

Regeringen bemyndigas att meddela särskilda föreskrifter om tandvården i krig, vid krigsfara eller under sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att *det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

23. Förslag till
Lag om ändring i patientjournalagen (1985:562)

Prop. 1992/93:76

Härigenom föreskrivs att 20 § patientjournalagen (1985:562) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §¹

Regeringen får meddela särskilda föreskrifter om patientjournaler i krig, vid krigsfara eller under sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att *riket har befunnit sig* i krig eller krigsfara.

Regeringen får meddela särskilda föreskrifter om patientjournaler i krig, vid krigsfara eller under sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att *det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig* eller krigsfara.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

¹Paragrafen erhöll sin nuvarande beteckning genom 1992:459.

24. Förslag till

Prop. 1992/93:76

**Lag om upphävande av lagen (1939:174) om tillverkning,
införelse och försäljning av gasskyddsmateriel**

Härigenom föreskrivs att lagen (1939:174) om tillverkning, införelse och försäljning av gasskyddsmateriel skall upphöra att gälla vid utgången av år 1993.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 29 oktober 1992

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, af Ugglas, Dinkelpiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Könberg, Odell, Lundgren, Unckel och P. Westerberg

Föredragande: statsrådet Björck

Proposition om höjd beredskap

1 Inledning

1.1 Beredskapshöjningar

Behovet av en modernisering av den nuvarande beredskapslagstiftningen behandlades först av 1984 års försvarskommitté. Kommittén anförde i sitt slutbetänkande (SOU 1987:9) Det svenska totalförsvaret inför 90-talet bl.a. att det är väsentligt att olika beredskapshöjande åtgärder kan beslutas i rätt tid och genomföras smidigt. Det är likaså angeläget att kommuner och landsting på motsvarande sätt som gäller för statliga myndigheter redan i fred vidtar sådana åtgärder som är nödvändiga för att kunna höja den egna beredskapen innan det råder krigsfara. Kommittén föreslog därför att lagen om beredskapstillstånd (1960:513) och kungörelsen (1960:515) om vad som skall iakttagas vid beredskapstillstånd m.m. (beredskapskungörelsen) skulle ses över.

Regeringen anslöt sig till denna uppfattning i propositionen (1986/87:95) om totalförsvarets fortsatta utveckling. Där sades det också att det är nödvändigt att beslut som riktas mot statliga myndigheter om beredskapshöjande åtgärder före ett beredskapstillstånd också får genomslag i kommuner och landsting. Även riksdagen anslöt sig till denna uppfattning i försvarsbeslutet våren 1987 (bet. 1986/87:FöU11, rskr. 1986/87:310).

I propositionen påpekades vidare bl.a. att den administrativa beredskapen uppvisar brister och att beredskapsförfattningarna delvis är ålderdomliga till form och innehåll samt att de dessutom i stor utsträckning är skrivna mot andra hotbilder än de nuvarande varför det var nödvändigt att ensa och anpassa dem till dagens behov.

1.2 CFL-utredningen

Den 17 januari 1985 beslutade regeringen om direktiv (dir. 1985:1) till en särskild utredare. Utredningen, som antog namnet CFL-utredningen, fick i uppdrag att överväga om kommunernas verksamhet i totalförsvaret skulle samlas i en författning samt skapa ett regelsystem som bättre än det nuva-

rande hängde ihop systematiskt och begreppsmässigt. Vidare skulle utredningen klarlägga frågan om krav på svenskt medborgarskap för vissa tjänstemän i kommuner och landsting samt sträva efter att förenkla regelsystemet. Den 20 augusti 1987 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv (dir. 1987:38) där utredningen fick i uppdrag att överväga en ny terminologi inom vad som i dag benämns civilförsvaret, se över lagen om beredskapstillstånd och övriga författningar som berörs av den samt överväga behovet av ytterligare lednings- och samordningsbestämmelser för totalförsvarets civila del. Utredningen lämnade sitt betänkande (SOU 1989:42) Det civila försvaret i juni 1989. Utredningen föreslog dels att lagen om beredskapstillstånd skulle ersättas av en lag om höjd beredskap, dels att bestämmelser rörande den civila delen av totalförsvaret i stor utsträckning skulle samlas i en ny lag om civilt försvaret. Till protokollet i detta ärende bör, som *bilaga 1*, fogas utredningens sammanfattning av de i detta sammanhang relevanta delarna av sitt betänkande.

Betänkandet har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena har gjorts och finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (dnr 1338/89). Till protokollet i detta ärende bör, som *bilaga 2*, fogas en förteckning över de remissinstanser som avgivit remissyttrandena.

Beträffande förslaget till ny lag om det civila försvaret återstår ännu vissa frågor att lösa. Jag har därför valt att föra fram förslaget till lag om höjd beredskap separat eftersom det är angeläget att de förändringar som förslaget innebär kan träda i kraft så snart som möjligt.

1.3 Lagrådet

Regeringen beslutade den 3 september 1992 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslagen. De förslag som remitterades till Lagrådet fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*. Lagrådet har den 22 oktober 1992 yttrat sig över förslagen. Lagrådets yttrande fogas till protokollet som *bilaga 4*.

Lagrådet har ansett det olämpligt att i de fullmaktslagar som nu ändras använda uttrycket "extraordinära förhållanden" i stället för "utomordentliga förhållanden" när ändring i regeringsformen och ett flertal andra fullmaktslagar inte görs. Lagrådet har vidare funnit det motiverat att ändra lagen (1959:73) med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m.m., lagen (1959:74) med vissa bestämmelser om utländsk försäkringsrörelse här i riket vid krig m.m. och lagen (1962:627) om vissa åtgärder för utnyttjande av vattenkraft vid krig m.m. på samma sätt som föreslås beträffande en rad andra fullmaktslagar. Vidare har Lagrådet föreslagit att namnet på den föreslagna lagen om beredskapshöjningar ändras till lag om höjd beredskap samt föreslagit vissa förtydliganden i lagens 1 § och en ändring av bemyndigandet i 5 § samma lag. Lagrådet har också, om Lagrådets synpunkter i fråga om användningen av uttrycket "extraordinära förhållanden" beaktas, föreslagit att ändringarna i lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap och flera av ändringarna i lagen (1964:63) om kommunal beredskap görs i lagförslagets ingress varför någon fullständig lagtext inte behövs i de delarna.

Jag delar Lagrådets uppfattning att "lag om höjd beredskap" är ett bättre namn än "lag om beredskapshöjningar". Som Lagrådet anmärkt bör ändring

göras även i lagen med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m.m., lagen med vissa bestämmelser om utländsk försäkringsrörelse här i riket vid krig m.m. och lagen om vissa åtgärder för utnyttjande av vattenkraft vid krig m.m. Till lagrådets övriga förslag återkommer jag i det följande.

Lagrådets granskning har också lett till vissa omformuleringar av lagförslagen i remissen.

I lagrådsremissen ingick ett förslag till en ny lag om överföring av vissa uppgifter till kontraktsprostarna under höjd beredskap. En sådan lag fordrar emellertid kyrkomötets hörande varför förslaget kommer att föreläggas riksdagen i annat sammanhang.

I propositionens lagförslag finns ett förslag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102) som inte återfinns i lagrådsremissen. Ändringen, som innebär att orden "krig och när det annars råder civilförsvarsberedskap" byts ut mot "höjd beredskap" enligt samma mönster som i ett flertal andra förslag i propositionen, är av så enkel beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

I lagrådsremissen föreslogs att förslagen skulle träda i kraft den 1 april 1993. Nu föreslås i stället ett ikraftträdande den 1 juli 1993.

2 Gällande rätt

2.1 Regeringsformen och fullmaktslagstiftningen

En omställning från freds- till krigssamhället måste vidtas snabbt för att få avsedd verkan. Detta får till följd att riksdagens beslut inte kan avvaktas i varje särskild fråga, varför regeringen och myndigheterna måste ha befogenhet att vidta de åtgärder som påkallas av omständigheterna.

I 13 kap. 6 § regeringsformen öppnas en möjlighet för riksdagen att i lag bemyndiga regeringen att genom förordning meddela sådana föreskrifter som annars kräver lagform. Ett sådant bemyndigande får gälla enbart för den situationen att landet befinner sig i krig eller krigsfara eller det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som landet befunnit sig i. Riksdagen har, med stöd av denna bestämmelse, i ett antal fullmaktslagar bemyndigat regeringen att besluta om åtgärder där beslutet annars skulle tillkomma riksdagen i dess egenskap av lagstiftande församling. Dessa fullmaktslagar kan sägas utgöra grunden för vår administrativa beredskap.

Fullmaktslagarna har normalt konstruerats så att de i krig träder i tillämpning utan något särskilt regeringsbeslut. För myndigheter eller andra som skall tillämpa en fullmaktslag kommer det dock många gånger att vara svårt att konstatera att landet är i krig. Det måste därför förutsättas att regeringen om möjligt tillkännager att Sverige befinner sig i krig.

Fullmaktslagarna kan också sättas i tillämpning av regeringen om Sverige är i krigsfara eller om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som Sverige har befunnit sig i. I några äldre fullmaktslagar är förutsättningarna för att regeringen skall kunna sätta dem i tillämpning snävare än de nyss angivna.

En föreskrift av regeringen om att sätta fullmaktslagarna i tillämpning måste enligt de flesta fullmaktslagarna underställas riksdagen inom en månad. Föreskriften upphör att gälla, om den inte underställs riksdagen i rätt tid eller om riksdagen inte godkänner den inom två månader från underställningen.

I lagstiftningen finns också en annan slags fullmakt, nämligen när regeringen i en lag givits möjlighet att föreskriva undantag från lagen eller meddela regler som avviker från lagen, under förutsättning att riket är i krig eller krigsfara eller att det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som riket har befunnit sig i. Exempel på en sådan lag är räddningstjänstlagen.

2.2 Beredskapslagstiftningen

Uttrycket beredskapstillstånd infördes i lagstiftningen år 1948 i samband med att större delen av den militära strafflagstiftningen slogs samman med den allmänna strafflagen. Uttrycket användes då för att beteckna ett visst tillstånd i samhället som medförde att vissa bestämmelser i strafflagen skulle tillämpas vid bl. a. straffmätning. I 27 kap. 16 § första stycket strafflagen föreskrevs att "beredskapstillstånd föreligger sedan Konungen meddelat förordnande om värnpliktigas inkallande till tjänstgöring för rikets försvar eller säkerhet och varar intill dess enligt Konungens förordnande sådana inkallelser icke vidare skola äga rum". Enligt definitionen innefattade begreppet beredskapstillstånd också den tid då det råder krigstillstånd. För tydlighetens skull angavs det ändå särskilt i författningarna om en bestämmelse skulle gälla även i krigstid.

Uttrycket beredskapstillstånd infördes efter hand i flera författningar. Kungörelsen (1950:404) om vad som skall iakttas vid beredskapstillstånd m. m. (beredskapskungörelsen) ersatte de militära och civila beredskaps-cirkulären från år 1939. I kungörelsen anknöts i 1 § första stycket till den definition som fanns i strafflagen. I lagen (1952:269) om skyldighet för civilförsvarspliktig att tjänstgöra vid krigsmakten angavs i 2 § att Kungl Maj:t kunde besluta om en sådan skyldighet under beredskapstillstånd.

I början av 1950-talet genomfördes vissa ändringar i värnpliktslagen (1941:967, omtryckt 1969:378) som innebar att regeringen fick bättre möjligheter än tidigare att öka den militära beredskapen utan att inkalla värnpliktiga med stöd av 28 § värnpliktslagen. Inkallelse enligt den paragrafen förutsatte att rikets försvar eller dess säkerhet krävde det. Ändringarna i värnpliktslagen medförde också att inkallelse enligt 28 § värnpliktslagen i fortsättningen kunde komma att ske först i ett mycket allvarigare läge än vad som tidigare varit avsett. Detta fick i sin tur till följd att beredskapstillstånd kunde komma att inträda alltför sent. Tidpunkten för inträdet påverkade, förutom bestämmelserna i strafflagen, också de andra områden av samhällslivet som på något sätt var knutna till inträdet av beredskapstillstånd. En ändrad definition av begreppet framstod mot denna bakgrund som allt mer nödvändig.

I samband med frågan om en ny definition diskuterade man också om begreppet beredskapstillstånd skulle vara knutet till strafflagen. Även om inne-

börden av begreppet var av avgörande betydelse för tillämpningen av vissa bestämmelser i strafflagen var det väsentligen andra faktorer i samhället som avgjorde om beredskapstillstånd skulle inträda eller ej. Det fanns därför starka skäl för att de grundläggande bestämmelserna om beredskapstillstånd skulle samlas i en särskild lag, vilket skedde i lagen (1960:513) om beredskapstillstånd.

Lagen om beredskapstillstånd är mycket kortfattad och innehåller endast fyra paragrafer. Av 1 § framgår att regeringen får besluta om beredskapstillstånd för att stärka landets försvarsberedskap om landet befinner sig i krigsfara. Av andra stycket i samma paragraf framgår att beredskapstillståndet upphör då regeringen beslutar om detta.

Av motiven till lagen framgår att man ville att det av lagtexten klart skulle framgå när beredskapstillstånd inträder respektive upphör. Genom att låta inträde och upphörande av beredskapstillstånd vara beroende av regeringens beslut fick man en klart konstaterbar tidpunkt för detta. Om landet är i omedelbar krigsfara får, enligt 2 §, regeringens beslut om beredskapstillstånd eller om skärpning av ett redan bestående beredskapstillstånd tillkännages genom beredskapslarm. Används inte beredskapslarm, bestämmer regeringen själv hur beslutet skall tillkännages. Enligt 3 § får civilbefälhavaren eller länsstyrelsen, om stridshandlingar inleds mot svenskt territorium och förbindelserna med regeringen inte kan upprätthållas, besluta om beredskapstillstånd eller om skärpning av ett redan bestående beredskapstillstånd. Ett sådant beslut skall tillkännages genom beredskapslarm. Av 4 § framgår att regeringen fått bemyndigande att utfärda de föreskrifter som krävs för tillämpningen av lagen.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av lagen om beredskapstillstånd finns, som jag tidigare nämnt, i beredskapskungörelsen.

Kommunernas och landstingens beredskap regleras för närvarande i lagen (1964:63) om kommunal beredskap och i kommunala beredskapskungörelsen (1964:722).

Grundlagsstöd för att riksdagen skall kunna bemyndiga regeringen att genom förordning meddela sådana föreskrifter som annars skall meddelas genom lag finns, som jag förut nämnt, i 13 kap. 6 § regeringsformen. Förutsättningen för detta är att Sverige befinner sig i krig eller krigsfara eller att det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som landet har befunnit sig i.

3 Reformbehovet

Av uttalanden i olika sammanhang som jag återgivit i inledningen framgår att det finns vissa brister i den nuvarande lagstiftningen. Det finns främst ett behov av möjlighet att på ett samordnat sätt genomföra beredskapshöjningar för såväl stat som kommuner, landsting m.fl., samt av möjlighet för regeringen att kunna genomföra beredskapshöjningarna under andra förutsättningar än i dag. I dag utnyttjas inte i fullmaktslagarna fullt ut de möjligheter till bemyndiganden som regeringsformen ger. Det behövs dessutom

4 Beredskapshöjningar

4.1 Förslag till ändring i regeringsformen läggs inte fram

Min bedömning: Utrymmet för bemyndiganden enligt 13 kap. 6 § regeringsformen bör inte vidgas. Inte heller i övrigt bör någon ändring göras i regeringsformen.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att riksdagens möjligheter enligt 13 kap. 6 § regeringsformen att meddela fullmaktslagar utvidgas något i förhållande till vad som gäller i dag. Den föreslagna utvidgningen innebär att riksdagen genom lag skulle få bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter som annars kräver lagform även i den situationen att det på grund av krigsfara utomlands råder mycket allvarliga förhållanden i Sverige. Utredningen föreslog även vissa ändringar i 13 kap. 7 och 8 §§ regeringsformen för att uppnå överensstämmelse med det nya system för beredskapshöjningar som utredningen föreslagit.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker utredningens förslag eller lämnar det utan erinran.

Skälen för min bedömning: Bestämmelserna i 13 kap. 6 § regeringsformen gör det möjligt att i betydande utsträckning bryta igenom det konstitutionella regelsystemet i övrigt. I förarbetena uttalade departementschefen att det därför var angeläget att bestämmelsernas tillämpningsområde begränsades så mycket som möjligt (prop. 1973:90 s. 445). Detta synsätt gäller alltså jämt. Enligt min mening krävs därför starka skäl för att genomföra den föreslagna utvidgningen av tillämpningsområdet för 13 kap. 6 § regeringsformen.

Som jag anfört tidigare (avsnitt 2.1) innebär bestämmelsen i 13 kap. 6 § regeringsformen att riksdagen har möjlighet att bemyndiga regeringen att genom förordning meddela sådana föreskrifter som enligt grundlagen annars skall meddelas genom lag. Förutsättningen för detta är att Sverige befinner sig i krig eller krigsfara eller att det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som landet har befunnit sig i.

Utredningen anger som skäl för förslaget att utvidga utrymmet för bemyndiganden enligt 13 kap. 6 § regeringsformen att behovet av tidiga beredskapshöjningar har ökat under senare år. Regeringen bör därför ha möjlighet att i ett tidigt skede av en kris förplikta främst kommuner och landsting att ordna flyktningmottagning och provisoriska sjukhus, att ta i anspråk resurser för fältarbeten och för byggnads- och reparationsverksamhet samt att även i övrigt anpassa produktionen till krigsbehov. Även kriser som inte har utvecklats till krig utomlands kan få säkerhetspolitiska konsekvenser för

Sverige och i sådana lägen borde det enligt utredningen finnas en möjlighet för regeringen att höja beredskapen.

Jag konstaterar till en början att utredningens förslag inte omfattar de rena fredskriserna, t.ex. sådana kriser i det svenska samhället som har sin orsak i naturkatastrofer eller i kriser utomlands som inte har en säkerhetspolitisk bakgrund. Även sådana kriser kan emellertid innebära avbrott i varuförsörjningen till Sverige och medföra att stora skaror flyende söker sig hit. Kriser av detta slag kan därför kräva att beslut omgående fattas om långtgående ingrepp i kommuners och enskildas rättigheter. Enligt min mening finns det inte något sakligt skäl att göra skillnad mellan sådana fredskriser och kriser som har förorsakats av krigsfara utomlands.

Som utredningen påpekat har regeringen redan i dag möjlighet att vid kriser inom försörjningsområdet ingripa enligt bl.a. ransoneringslagen (1978:268) och prisregleringslagen (1989:978). Denna fullmaktslagstiftning grundar sig på 8 kap. 7 § regeringsformen. Enligt samma bestämmelse i regeringsformen får riksdagen också bemyndiga regeringen att genom förordning meddela föreskrifter om bl.a. utlänningars vistelse i riket och om skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa. Utredningen föreslår ingen ändring av regeringsformen i dessa avseenden.

En krissituation utomlands som inte innebär krigsfara för Sverige kan emellertid även av hänsyn till försvarsberedskapen kräva ingrepp i enskildas rättigheter. Enligt bestämmelsen i 13 kap. 6 § regeringsformen har regeringen i en sådan situation möjlighet att efter bemyndigande i lag sätta bestämmelser om rekvisition och annat sådant förfogande i tillämpning. Genom förfogandelagen (1978:262) har regeringen fått ett sådant bemyndigande i vissa närmare angivna fall, exempelvis för att tillgodose försvarsmaktens behov vid inkallelse av värnpliktiga till beredskapsövning.

Det finns alltså även enligt de nu gällande bestämmelserna i regeringsformen betydande möjligheter för riksdagen att ge regeringen fullmakt att ingripa med lämpliga åtgärder redan i ett tidigt skede av ett krisförlopp oavsett vad som har förorsakat detta. Om det uppstår utomordentliga förhållanden i Sverige på grund av att det råder krigsfara utomlands, kan riksdagen också snabbt besluta om ytterligare åtgärder. Såväl regeringen som riksdagen fungerar nämligen i en sådan situation normalt.

Om riksdagen inte är samlad, kan den med kort varsel kallas in. Det finns således goda möjligheter att fatta de beslut som behövs utan att frångå de gängse konstitutionella reglerna om normgivningsmaktens fördelning mellan riksdagen och regeringen.

I många fall kan vidare den beredskap som erfordras för en krissituation åstadkommas genom att avtal träffas som ett led i samhällets planering för kriser och krig. T.ex. kan en hög byggnads- och reparationsberedskap för krissituationer åstadkommas genom upphandling och avtal inom ramen för sådan beredskapsplanering.

De behov som enligt utredningen finns att ingripa tidigt i olika krisförlopp kan därför i tillfredsställande utsträckning tillgodoses redan med de nu gällande reglerna i regeringsformen och genom frivilliga åtgärder. Enligt min mening finns det då inte tillräckligt starka skäl för att utvidga möjligheterna att ge bemyndiganden enligt 13 kap. 6 § regeringsformen till att avse även

den situationen att det på grund av krigsfara utomlands har uppkommit utomordentliga förhållanden i Sverige. Jag lämnar därför inte något förslag i den delen.

Utredningen har som en följdändring till det föreslagna systemet med två beredskapsgrader föreslagit att uttrycket omedelbar krigsfara i 13 kap. 7 och 8 §§ regeringsformen ersätts av uttrycket krigsfara. I dessa bestämmelser i regeringsformen anges förutsättningarna för att frångå minoritetsskyddet i 2 kap. 12 § regeringsformen respektive förutsättningarna för att regeringen skall få överlåta uppgifter på andra myndigheter. För egen del anser jag att dessa bestämmelser inte har ett sådant samband med det föreslagna systemet för beredskapshöjningar att de nu bör ändras.

Utredningen har vidare föreslagit några rent språkliga ändringar i 13 kap. 6 och 13 §§ regeringsformen, bl.a. att uttrycket "utomordentliga förhållanden" skall ersättas av uttrycket "mycket allvarliga förhållanden". Skälet är att ordet "utomordentlig" i nutida språkbruk nästan enbart används i en positiv betydelse ("alldeles förträfflig", "utmärkt") och mycket sällan i den betydelse som ordet har i regeringsformen ("extraordinär"). Jag delar utredningens uppfattning att ordet "utomordentliga" är mindre lämpligt i detta sammanhang. När jag nu emellertid har stannat för att inte föreslå några sakliga ändringar i regeringsformen, får de språkliga ändringarna där anstå tills vidare.

I lagrådsremissen föreslog jag att uttrycket "... sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara vari riket befunnit sig...", i de lagar där ändring gjordes av andra skäl, skulle förtydligas till "...extraordinära förhållanden på grund av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara...". Jag föreslog vidare att uttrycket "utomordentliga förhållanden" skulle bytas ut mot "extraordinära förhållanden" även i några andra sammansättningar. Någon saklig ändring var inte avsedd.

Lagrådet har godtagit att orden "... av krig eller av krigsfara vari riket befunnit sig ..." förtydligades till "... av krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara ...". I fråga om ändringen i övrigt har emellertid Lagrådet uppfattningen att man om möjligt bör undvika att i lagstadganden som har sitt stöd i ett grundlagsstadgande använda en formulering som skiljer sig från grundlagstexten, särskilt i fråga om sådan ingripande lagstiftning som beredskapslagstiftningen. Lagrådet anför vidare att ordningen att de fullmaktslagar som nu föreslås ändrade skulle innehålla uttrycket "extraordinära förhållanden" medan de fullmaktslagar som nu inte föreslås ändrade skulle innehålla uttrycket "utomordentliga förhållanden" inte ter sig acceptabel. Lagrådet föredrar frasen "sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av" framför frasen "utomordentliga förhållanden på grund av".

Enligt de riktlinjer för författningsspråket som Statsrådsberedningen gav ut år 1979 och som sedan dess har varit vägledande i lagstiftningsarbetet bör ovanliga ord och uttryck som har goda motsvarigheter i det allmänna språkbruket bytas ut i samband med att man gör ändringar i lagstiftningen av någon annan anledning. Det är givetvis särskilt angeläget att sådana formuleringar byts ut som leder tanken fel och kan verka förvillande.

Ordet "utomordentliga" har enligt dagens språkbruk enbart positiv innebörd (alldeles förträfflig, utmärkt), dvs. en helt annan innebörd än vad ordet har i beredskapslagstiftningen. Detta talar för att detta ord bör ersättas med ett annat, mer lättbegripligt, t.ex. "extraordinära". Man bör inte heller vara bunden av ordalagen i regeringsformen under förutsättning att en ny formulering har en betydelse som väl ansluter till regeringsformens innebörd.

Jag kan dock hålla med om att det kan vara mindre lämpligt att ha kvar uttrycket "utomordentliga förhållanden" i en del fullmaktslagar medan man i andra har en modernare formulering.

Med hänsyn härtill och då det inte är möjligt att nu ändra i alla fullmaktslagar bör denna modernisering inte genomföras nu. Tills vidare bör man i stället använda den av Lagrådet förordade formuleringen.

4.2 Beslut om höjd beredskap

Mitt förslag: I en ny lag om höjd beredskap skapas möjlighet för regeringen att höja beredskapen samtidigt och tidigare än enligt dagens regler för såväl statliga myndigheter som kommuner, landsting, enskilda organisationer och företag. Beslut om höjd beredskap skall kunna vara generellt eller endast avse en viss del av landet eller en viss verksamhet.

Utredningens förslag: Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. Civilbefälhavaren i övre Norrland, Socialstyrelsen och Televerket ger dock alla uttryck för att det borde finnas en möjlighet för myndigheter (motsvarande) att själva i ett tidigt läge höja sin beredskap utan särskilda regeringsbeslut.

Skälen för mitt förslag: Enligt lagen om beredskapstillstånd får regeringen besluta om beredskapstillstånd för att stärka landets försvarsberedskap först när Sverige befinner sig i krigsfara. När beslutet om beredskapstillstånd har fattats, utlöser detta en rad åtgärder som måste vidtas på grund av att Sverige befinner sig i krigsfara.

Det är emellertid inte alls säkert att beredskapstillstånd anbefalls i ett tidigt skede av en krigsfaresituation för Sverige. Eftersom ett sådant beslut förutsätter krigsfara och ett öppet tillkännagivande av att situationen bedöms så, vill man kanske dröja med beslutet av t.ex. utrikes- och säkerhetspolitiska skäl. Regeringen kan i stället besluta om generella eller punktvisa beredskapshöjningar, antingen utan bindning till viss beredskapsgrad eller, allt efter behov inom ett eller flera verksamhetsområden, med besked om att åtgärder motsvarande en viss beredskapsgrad skall vidtas. Detta gäller emellertid endast myndigheter under regeringen och avser främst en höjning av beredskapen på myndigheternas ledningsnivå.

Enligt 11 § lagen om kommunal beredskap får en kommun eller ett landsting övergå till krigsorganisation under beredskapstillstånd, dvs. tidigast när det råder krigsfara för Sveriges del.

Enligt 2 § civilförsvärlagen (1960:74) kan emellertid regeringen besluta om civilförsvärsberedskap redan när det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som landet befunnit sig i.

Denna skillnad i tid och förutsättningar kan för kommunernas del leda till att vissa delar av verksamheten, t.ex. inom räddningstjänsten och hemskyddsorganisationen, är krigsorganiserade medan kommunens ledningsorganisation och olika förvaltningar knappast alls har höjt sin beredskap.

Eftersom kommunerna från och med den 1 januari 1987 har övertagit ledningen av civilförsvärsverksamheten på lokal nivå i krig, är detta förhållande inte acceptabelt. Enligt riksdagens uttalande skall kommunstyrelsen vidare vara högsta civila totalförsvärsmyndighet på lokal nivå. Det är därför nödvändigt att beredskapshöjning kan ske samtidigt för kommunens hela verksamhet.

För att en samordnad beredskapshöjning skall kunna ske för kommuner, landsting och statliga myndigheter är det nödvändigt att de nuvarande bestämmelserna anpassas till varandra och till förutsättningarna i 13 kap. 6 § regeringsformen. Detta bör ske i en ny lag om höjd beredskap som ersätter lagen om beredskapstillstånd.

Beslut om höjd beredskap bör således kunna riktas såväl mot statliga myndigheter som mot kommuner och landsting samt mot enskilda organisationer och företag. Härigenom kan de problem lösas som jag tidigare har visat på. Totalförsvärs tanken kan komma till uttryck också i lagen om höjd beredskap, och regeringens handlingsfrihet ökas genom att möjlighet skapas att, om utomordentliga förhållanden råder, besluta om höjd beredskap vid krig utomlands utan att Sverige befinner sig i krigsfara. Detta innebär att det kommer att finnas goda möjligheter att höja beredskapen för hela samhället på ett tidigare stadium av ett krisförlopp än vad som nu är möjligt. De som är engagerade i totalförsväret får på detta sätt mer tid på sig att genomföra de kompletterande åtgärder som behövs för att ställa om samhället för krigsförhållanden.

Utredningen har föreslagit att man i lagen skall ange när olika beredskapsgrader skall användas. Man har samtidigt föreslagit en regel enligt vilken regeringen, om det finns särskilda skäl, får använda den högsta beredskapsgraden även när endast förutsättningarna för en lägre beredskapsgrad föreligger. Genom att kravet i den sistnämnda undantagsregeln satts så lågt som "särskilda skäl" innebär förslaget, enligt min mening, att regeringen får en nära nog fullständig frihet att välja mellan beredskapsgraderna. Det är då enligt min mening lämpligare att uttryckligen ge regeringen frihet att, inom den givna ramen, besluta om vilken grad av höjd beredskap som skall tillgripas. De vida gränserna för regeringens handlande motiveras av de mycket speciella situationer i vilka besluten skall fattas. Det torde vara omöjligt att i förväg tänka sig in i den mångfald av olika situationer som kan råda när beslut om höjd beredskap skall fattas.

För att ytterligare ge regeringen möjlighet att på ett smidigt sätt anpassa beredskapshöjningar till den situation som råder när beslutet skall fattas bör det vara möjligt att besluta om beredskapshöjning för endast viss del av landet eller för endast en viss verksamhet.

I lagen om beredskapstillstånd finns i 2 § en bestämmelse om under vilka förutsättningar beredskapslarm får ges. Att ge beredskapslarm är en synnerligen ingripande åtgärd som får vittgående konsekvenser för samhället. Det är emellertid enligt min mening lämpligt att det anförtros regeringen att i ett sammanhang reglera hur beslut om beredskapshöjning skall kungöras i olika situationer. Jag har därför stannat för att inte i den nya lagen föreslå några bestämmelser om beredskapslarm utan låta det ankomma på regeringen att föreskriva hur beslut om höjd beredskap skall tillkännages.

Mot bakgrund av att tre remissinstanser har ansett att t.ex. myndigheter bör i ett tidigt läge kunna höja sin beredskap utan särskilt regeringsbeslut förtjänar det att påpekas att myndigheter, kommuner m.fl. har möjlighet att, inom de ramar som bestämts för den fredsmässiga verksamheten, höja sin beredskap även om beslut om höjd beredskap inte fattats av regeringen. Höjningen kan exempelvis innebära översyn av planer, övningar och anpassning av den löpande verksamheten.

I lagrådsremissen föreslog jag ett bemyndigande för regeringen att meddela kommunerna, landstingen och de kyrkliga kommunerna de föreskrifter som behövs för ledningen och samordningen inom totalförsvarets civila del under höjd beredskap. Jag föreslog också att detsamma skulle gälla de enskilda organisationer och företag som är skyldiga att fortsätta sin verksamhet i krig. Bemyndigandet stödde sig på 8 kap. 7 § punkten 1 regeringsformen. *Lagrådet* har emellertid ansett detta bemyndigande vara alltför vitt för att rymmas under den angivna bestämmelsen i regeringsformen. *Lagrådet* har i stället föreslagit en bestämmelse som mer detaljerat anger vilka skyldigheter som åligger kommuner, landsting och kyrkliga kommuner samt enskilda organisationer och företag. *Lagrådets* förslag gör det möjligt för regeringen att meddela verkställighetsföreskrifter till bestämmelsen. Jag godtar *Lagrådets* uppfattning och föreslår att den aktuella bestämmelsen utformas på det sätt *Lagrådet* föreslagit.

4.3 Beredskapsgrader och beredskapsbegrepp

Mitt förslag: De nuvarande beredskapsgraderna ersätts av endast två nivåer, *skärpt beredskap* och *högsta beredskap*. Flertalet av de beredskapstermer som nu finns i lagstiftningen utmönstras och ersätts av de nya uttrycken *skärpt beredskap* och *högsta beredskap* eller det samlande uttrycket *höjd beredskap*.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att beredskapsgraderna "skärpt beredskap" och "högsta beredskap" får ersätta de nuvarande tre beredskapsgraderna och att dessa uttryck får ersätta alla de beredskapstermer som finns i dag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har i huvudsak tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. Överbefälhavaren anser dock att begreppen skärpt beredskap och högsta beredskap i tydlighetens intresse bör kompletteras så att de kan hänföras till totalförsvaret och föreslår "skärpt totalför-

svarsberedskap” respektive ”högsta totalförsvarsberedskap” alternativt ”försvarsberedskap”. Transportrådet delar uppfattningen och föreslår som exempel ”skärpt totalförsvarsberedskap” eller ”skärpt beredskap inom totalförsvaret”. Överbefälhavaren delar utredningens uppfattning att uttrycken skärpt beredskap och högsta beredskap kan ersätta nuvarande beredskapsbegrepp i flertalet övriga lagar och förordningar; dock finns särskilda skäl för fortsatt användning av uttrycket hemvärnsberedskap, bl.a. på grund av att hemvärnsberedskap kan beordras även innan beslut om skärpt beredskap fattats.

Skälen för mitt förslag: För närvarande finns det tre beredskapsgrader (I, II och III), där beredskapsgrad I är den högsta. För varje beredskapsgrad anges i förordningar att vissa åtgärder skall vidtas. Beredskapsgrad I innebär därvid att fullständig krigsorganisering skall ske. Vid ett beslut om beredskapstillstånd skall lägsta beredskapsgrad intas. Regeringen kan dock för en viss verksamhet eller ett visst geografiskt område besluta om högre beredskapsgrad.

I förordningen (1977:55) om vissa statliga myndigheters beredskap m.m. finns redovisade ett antal åtgärder som skall vidtas före ett beredskapstillstånd och vid de olika beredskapsgraderna. Härutöver vidtas i skilda sammanhang olika beredskapshöjande åtgärder i samhället som inte behöver vara kopplade till dessa begrepp. På försörjningsområdet gäller detta t.ex. lageruppyggnaden inom näringslivet.

De gällande bestämmelserna bildar ett svåröverskådligt regelsystem. Dessutom har det visat sig att det kan vara svårt att veta vilken beredskapsgrad som är högst respektive lägst utan att studera författningarna. I ett akut läge är det nödvändigt att inte bara myndigheterna utan också allmänheten känner till vad det betyder att vissa beredskapshöjningar har vidtagits.

Också när det gäller själva beredskapsbegreppet används många olika uttryck. Exempel på sådana är hemvärnsberedskap för hemvärdet, civilförsvarsberedskap för civilförsvaret och sjukvårdsberedskap för den civila hälso- och sjukvården. Detta är uttryck som måhända kan användas i dagligt tal men när de sedan kopplas till beredskapsgrader uppstår stora svårigheter för allmänheten att förstå vad den vidtagna beredskapshöjningen betyder.

Jag föreslår därför att beredskapsgraderna och de olika beredskapstermerna i beredskapsförfattningarna, med något undantag, tas bort och att det i stället införs endast två nivåer av höjd beredskap, nämligen skärpt beredskap och högsta beredskap. Beredskapstermerna blir därmed mer enhetliga. Som ett samlingsbegrepp för både skärpt och högsta beredskap bör uttrycket höjd beredskap användas. Valet mellan skärpt och högsta beredskap överlämnas, som jag anfört förut (avsnitt 4.2), åt regeringen.

Några remissinstanser har föreslagit att de nya beredskapstermerna skall kompletteras med orden ”totalförsvaret” eller ”försvaret” till exempelvis ”skärpt totalförsvarsberedskap” eller ”skärpt försvarsberedskap”. Risken för att de föreslagna beredskapstermerna skall missförstås är enligt min mening inte så stor att den motiverar användningen av en så tung och otymplig term som totalförsvarsberedskap. I det avseendet har termen försvarsberedskap klara fördelar men man måste där befara att tanken förs till enbart det militära försvaret. Jag har därför stannat för att föreslå att termerna *skärpt*

beredskap och *högsta beredskap* eller, som samlingsterm, *höjd beredskap* används.

Prop. 1992/93:76

Dessa begrepp kan också användas i beredskapslagstiftningen i övrigt. Ord som "civilförsvärsberedskap" och "hälso- och sjukvårdsberedskap" kan därmed utmönstras.

Beträffande uttrycket "hemvärnsberedskap" finns dock, som Överbefälhavaren anför, särskilda skäl att behålla det som ett särskilt beredskapsbegrepp. Enligt 14 § hemvärnskungörelsen (1970:304) intar hemvärdet hemvärnsberedskap vid beredskapstillstånd eller krig eller annars efter särskilt beslut av regeringen. Några andra ändringar i denna bestämmelse än sådana som betingas av de nya beredskapsbegrepp jag nu föreslår är inte avsedda. Hemvärnsberedskap kommer följaktligen även i fortsättningen att kunna beordras utan att någon beredskapshöjning enligt den föreslagna lagen om höjd beredskap beslutats. Det är därför lämpligt att uttrycket får leva kvar som beredskapsbegrepp för hemvärdet. Eftersom det endast berör en bestämd krets personer, torde det inte behöva befaras att uttrycket skall förvirra begreppen när det gäller de föreslagna beredskapsnivåerna.

4.4 Konsekvenser för fullmaktslagstiftningen i övrigt

Mitt förslag: I övriga fullmaktslagar görs ändringar i den mån det behövs för att skapa enhetlighet vad avser förutsättningarna för att de skall träda i tillämpning. Motsvarande ändringar görs i något fall i de bemyndiganden som regeringen i vissa lagar fått att föreskriva undantag från lagens bestämmelser.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att samtliga fullmaktslagar ändras så att de kopplas till den nya lagen om beredskapshöjningar genom att begreppen skärpt och högsta beredskap används för att beskriva när lagarna kan tillämpas samt att de ändras så att de automatiskt träder i tillämpning när högsta beredskap råder. Vidare har föreslagits att regeringen ges möjlighet att besluta att fullmaktslagarna skall tillämpas när förutsättningar för beslut om skärpt beredskap föreligger. Endast i sistnämnda fall bör det, enligt utredningen, krävas att beslutet underställs riksdagen. Utredningen har också föreslagit att ändring görs i de lagar där regeringen givits bemyndigande att, när riket är i krig eller krigsfara etc., föreskriva undantag från lagen eller meddela föreskrifter som avviker från lagen. Regeringen ges, enligt förslaget, där möjlighet att föreskriva undantag från lagen vid skärpt och högsta beredskap.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har tillstyrkt utredningens förslag eller lämnat det utan erinran.

Skälen för mitt förslag: I avsnitt 2.1 har jag närmare redogjort för det grundlagsstöd som finns för fullmaktslagarna och för deras konstruktion.

En ordning som innebär att fullmaktslagarna automatiskt sätts i tillämpning om landet kommer i krig är nödvändig för att garantera att totalförsvaret kan träda i funktion vid ett krigsutbrott även om regeringen av någon

anledning inte kan fatta beslut eller inte nå ut med beslutet till alla berörda. Dessa skäl har emellertid inte samma bärighet när det är fråga om krigsfara eller utomordentliga förhållanden på grund av krig utomlands eller på grund av krig eller krigsfara som Sverige befunnit sig i. I dessa situationer kan regeringen fungera normalt och det kan inte anses vara någon mer betydande omgång för regeringen att besluta om tillämpning av fullmaktslagarna samtidigt som man beslutar om beredskapshöjning. Någon ändring i skyldigheten att underställa riksdagen ett beslut om att fullmaktslagar skall tillämpas bör enligt min mening inte göras.

Kriterierna för att fullmaktslagarna skall kunna sättas i tillämpning bör vara desamma som jag föreslår skall gälla för när höjd beredskap skall kunna inträda. Ändring bör göras i de fullmaktslagar – framför allt sådana som härrör från tiden före den nuvarande regeringsformens ikraftträdande – där kriterierna för att de skall sättas i tillämpning, utan sakliga skäl, är mer inskränkta än de jag föreslår skall gälla för höjd beredskap.

5 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom Försvarsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om höjd beredskap,
2. lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967),
3. lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst,
4. lag om ändring i civilförsvarslagen (1960:74),
5. lag om ändring i lagen (1964:63) om kommunal beredskap,
6. lag om ändring i lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap,
7. lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102),
8. lag om ändring i lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m.,
9. lag om ändring i lagen (1940:176) med vissa bestämmelser om fraktfart med svenska fartyg,
10. lag om ändring i lagen (1957:684) om betalningsväsendet under krigsförhållanden,
11. lag om ändring i lagen (1957:686) om taxeringsväsendet under krigsförhållanden m.m.,
12. lag om ändring i lagen (1959:73) med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m.m.,
13. lag om ändring i lagen (1959:74) med vissa bestämmelser om utländsk försäkringsrörelse här i riket vid krig m.m.,
14. lag om ändring i allmänna tjänstepliktslagen (1959:83),
15. lag om ändring i lagen (1960:22) om statlig krigsförsäkring,
16. lag om ändring i lagen (1962:627) om vissa åtgärder för utnyttjande av vattenkraft vid krig m.m.,
17. lag om ändring i krigshandelslagen (1964:19),
18. lag om ändring i lagen (1976:600) om offentlig anställning,
19. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
20. lag om ändring i hälsoskyddslagen (1982:1080),

21. lag om ändring i lagen (1983:953) om säkerhetsskydd i riksdagen,
22. lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125),
23. lag om ändring i patientjournalagen (1985:562),
24. lag om upphävande av lagen (1939:174) om tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel.

Beträffande lagförslagen under 16 och 21 har jag samrått med statsrådet Laurén. Beträffande lagförslaget under 17 har jag samrått med statsrådet Dinkelspiel. Beträffande lagförslagen under 19, 20, 22 och 23 har jag samrått med statsrådet Könberg. Beträffande lagförslagen under 8 och 9 har jag samrått med chefen för Kommunikationsdepartementet. Beträffande lagförslaget under 18 har jag samrått med chefen för Finansdepartementet. Beträffande lagförslagen under 10–13 och 15 har jag samrått med statsrådet Lundgren. Beträffande lagförslaget under 14 har jag samrått med chefen för Arbetsmarknadsdepartementet. Beträffande lagförslaget under 6 har jag samrått med chefen för Civildepartementet.

6 Specialmotivering

6.1 Förslaget till lag om höjd beredskap

1 §

I paragrafens *första stycke* anges som en allmän förutsättning för att beredskapshöjning enligt denna lag över huvud taget skall få ske att syftet med beredskapshöjningen är att stärka totalförsvaret. Det finns inget utrymme för att med stöd av dessa bestämmelser vidta åtgärder vid fredskriser, såsom större naturkatastrofer, oroligheter inom landet eller liknande. Beredskapen kan höjas till skärpt beredskap eller högsta beredskap, där det sistnämnda alternativet, som namnet anger, är den högsta beredskapsgraden. I enlighet med vad *Lagrådet* har föreslagit har första stycket omformulerats så att det klarare framgår att uttrycket "höjd beredskap" är en samlingsterm för begreppen "skärpt beredskap" och "högsta beredskap".

Enligt *andra stycket* råder automatiskt högsta beredskap om Sverige kommit i krig. Denna regel utgör en garanti för att ansträngningarna att försvara landet i ett krigsläge kommer igång även om regeringen av någon anledning hindras att fatta beslut om beredskapshöjning. Innebörden av lagrummet är att varje myndighet, kommun etc. som kan konstatera att Sverige befinner sig i krig har att handla som om beslut om högsta beredskap fattats. Man torde som huvudregel få räkna med att regeringen vid ett krigsutbrott, trots den automatik som regeln innebär, på något sätt ger till känna att Sverige kommit i krig. Detta är något som en regional eller lokal statlig myndighet eller en kommun helst inte bör behöva konstatera på egen hand. Regeln är avsedd att utgöra en yttersta garanti.

Tredje stycket innehåller ett bemyndigande för regeringen att besluta om beredskapshöjning. Som förutsättning för ett beslut om höjd beredskap anges att Sverige befinner sig i krigsfara eller att det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara. Dessa förutsättningar,

som språkligt skiljer sig något från 13 kap. 6 § regeringsformen, överensstämmer i sak med innehållet i denna.

Med att Sverige befinner sig i krigsfara avses att ett fientligt angrepp på landet bedöms vara förestående. Ett sådant konstaterande torde höra till de svåraste och mest grannlaga beslut en regering kan ha att fatta. Det är inte möjligt att här på ett meningsfullt sätt exemplifiera situationer då krigsfara kan anses råda.

Med utomordentliga förhållanden på grund av att det är krig utanför Sveriges gränser avses att det svenska samhället drabbas av kraftiga påkänningar och störningar på grund av ett krig som vi inte tar del i. Det kan exempelvis röra sig om att landet får ta emot stora strömmar av flyende eller att försörjningsläget blir ansträngt på grund av avspärning.

Sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, som motiverar beslut om beredskapshöjning, kan exempelvis vara att försörjningsläget är ansträngt, att viktiga samhällsfunktioner är utslagna på grund av krigshandlingar eller att det i landet finns stora skaror av utlänningar som söker skydd här.

Som jag utvecklat i avsnitt 4.2 ges regeringen i denna paragraf uttryckligen frihet att använda sig av endera av de två beredskapsgraderna skärpt beredskap och högsta beredskap.

Regeringen har givetvis frihet att först besluta om skärpt beredskap för att senare höja till högsta beredskap, liksom att sänka från högsta beredskap till skärpt beredskap. För att tydligare markera detta har tredje stycket omformulerats i enlighet med *Lagrådets* förslag. Av 3 § följer att regeringen är skyldig att upphäva ett beslut om beredskapshöjning när förutsättningarna för en sådan inte längre föreligger.

Högsta beredskap bör användas, förutom vid krig då den ju inträder automatiskt, när landet befinner sig i krigsfara, dvs. när risken för ett fientligt angrepp bedöms vara överhängande eller i andra situationer då samhällsfunktionerna utsätts för extrema påfrestningar, exempelvis efter ett krig där landet drabbats av omfattande förstörelse till följd av krigshandlingar.

Vilka åtgärder som skall vidtas vid beredskapshöjning framgår av andra lagar t.ex. civilförsvarslagen, lagen om kommunal beredskap och lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m., av förordningar som regeringen beslutat samt av kommande tillämpningsföreskrifter till den föreslagna lagen om höjd beredskap.

I lagen om beredskapstillstånd finns en bestämmelse som anger att i första hand civilbefälhavaren och i andra hand länsstyrelsen inom sitt respektive område får besluta om beredskapstillstånd, om det inleds stridshandlingar mot svenskt territorium och om förbindelserna med riksstyrelsen inte kan upprätthållas. Enligt förarbetena till lagen om beredskapstillstånd (prop. 1960:123 s. 14) motiverades bestämmelsen av att man önskade ange under vilka förutsättningar civilbefälhavaren respektive länsstyrelsen fick ge beredskapslarm. Bestämmelser om när beredskapslarm får ges finns intagna i lagen om beredskapstillstånd. I mitt förslag ges regeringen, vilket framgår av 4 §, bemyndigande att föreskriva hur beslut om beredskapshöjning skall tillkännages. Det saknas därför behov av regler om möjlighet för civilbefäl-

havaren respektive länsstyrelsen att besluta om högsta beredskap om det inleds stridshandlingar mot Sverige. Redan av 1 § andra stycket följer ju att högsta beredskap då råder.

2 §

I paragrafen ges regeringen möjlighet att höja beredskapen endast för en viss del av landet och/eller en viss verksamhet. En sådan differentiering kan exempelvis bli aktuell om ett krig mellan näraliggande stater förorsakar stora strömmar av flyende till de närmast liggande delarna av Sverige. Ett annat exempel kan vara att man efter ett krig där Sverige varit indraget finner att det råder utomordentliga förhållanden endast i vissa delar av landet som skadats särskilt svårt av krigshandlingar.

Av denna reglering följer också att regeringen, om man tidigare beslutat om skärpt beredskap, kan höja beredskapen till högsta beredskap för endast viss del av landet eller viss verksamhet.

3 §

I paragrafen föreskrivs att regeringen, när sådana förhållanden som anges i 1 § andra och tredje styckena inte längre råder, skall besluta att höjd beredskap inte längre skall gälla. Som *Lagrådet* påpekat är regeringen enligt denna bestämmelse skyldig att häva ett beslut om höjd beredskap för ett visst område eller en viss verksamhet endast om beslutet om beredskapshöjning begränsats till området eller verksamheten.

När det gäller regeringens möjligheter att sänka beredskapen från högsta beredskap till skärpt beredskap hänvisar jag till vad jag sagt i anslutning till 1 §.

4 §

Som jag anförde under avsnitt 4.2 ankommer det på regeringen att föreskriva hur beslut om beredskapshöjning skall tillkännages.

5 §

Denna paragraf har – som förut nämnts – utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

I *första stycket* anges vilka åtgärder kommunerna, landstingen och de kyrkliga kommunerna skall vidta vid höjd beredskap. Bestämmelserna avser framför allt åtgärder i fråga om den kommunala förvaltningens verksamhet under höjd beredskap. Som jag nämnde under 1 § finns det i andra författningar till en del reglerat vilka övriga åtgärder som skall vidtas vid höjd beredskap. Bestämmelsen har närmast sin motsvarighet i 4 § i den nuvarande lagen.

I *andra stycket* finns motsvarande regler om vilka åtgärder sådana enskilda organisationer och företag som enligt överenskommelse eller på annan grund är skyldiga att fortsätta sin verksamhet i krig, t.ex. K-företag, skall vidta vid höjd beredskap.

I *Tredje stycket* innehåller en upplysning om att det även i andra författningar finns bestämmelser om vilka åtgärder som skall vidtas vid höjd beredskap.

6.2 Förslaget till ändring i värnpliktslagen (1941:967)

Ordet "krigsberedskapen" i olika böjningsformer byts i värnpliktslagen ut mot det modernare "försvarsberedskapen" i motsvarande form. Härmed avses ingen ändring i sak.

27 § 2 mom.

Ändringen är endast av språklig karaktär. Bestämmelsen ger, liksom i dess nuvarande lydelse, regeringen möjlighet att kalla in värnpliktiga till beredskapsövning redan innan beslut om höjd beredskap fattas.

28 § 1 mom.

Paragrafens *första stycke* kopplas till lagen om höjd beredskap på så sätt att skyldighet att fullgöra krigstjänstgöring endast föreligger när det råder höjd beredskap. Tjänstgöringsskyldigheten enligt denna paragraf är inte tidsbegränsad utan gäller så länge höjd beredskap råder.

I *andra stycket* klargörs att det är regeringen som beslutar om inkallelser enligt första stycket, liksom att regeringen beslutar när krigstjänstgöring skall upphöra.

I den nuvarande bestämmelsen föreskrivs att – om inte alla värnpliktiga inkallats och det krävs att värnpliktiga tjänstgör under längre tid – de inkallade om möjligt skall avlösas efter lämplig tidsrymd. Någon motsvarande bestämmelse har inte tagits in i lagförslaget, eftersom det måste anses självklart att avlösning sker när det är möjligt.

6.3 Förslaget till ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst

14 §

Ändringen innebär att den strängare straffskalan i *andra stycket* blir tillämplig när höjd beredskap råder. Genom att höjd beredskap kan beslutas redan när utomordentliga förhållanden råder på grund av krig utanför Sveriges gränser innebär ändringen en vidgning av tillämpningsområdet i jämförelse med den nuvarande bestämmelsen, vilken – som lägst – förutsätter beredskapstillstånd. Beredskapstillstånd kan inträda först vid krigsfara. Genom ändringen kommer tillämpningsområdet att bättre stämma överens med vad som gäller för krigsmän och civilförsvarspliktiga som inte är krigsmän. Det bör understrykas att det endast är maximistraffet som höjs när höjd beredskap inträder.

Ändringen innebär att vissa benämningar anpassas till den nya kommunallagen (1991:900) och till församlingslagen (1988:180).

6.4 Förslaget till lag om upphävande av lagen (1939:174) om tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel

Lagen om tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel tillkom omedelbart före det andra världskriget. Någon försäljning till allmänheten av gasskyddsmateriel för personligt bruk är knappast aktuell i dagens läge. Något behov av kontroll av sådan materiel föreligger därför inte. Materiel som skall installeras i skyddsrum behöver alltså kontrolleras. Statens räddningsverk har emellertid möjlighet att utfärda föreskrifter om sådan kontroll med stöd av bestämmelserna i 30 § civilförsvarslagen och 14 § skyddsrumsförordningen (1979:90). Den föråldrade lagen om tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel kan därför avskaffas. Den omständigheten att Räddningsverket i detta sammanhang måste utfärda nya föreskrifter motiverar att lagen upphävs först vid utgången av år 1993.

6.5 Övriga förslag till ändringar

Övriga ändringsförslag är i huvudsak av tre slag.

1. Förslagen syftar till att uppnå enhetlighet i fråga om när fullmaktslagarna kan sättas i tillämpning. Ändringarna innebär att lagarna anpassas så att de möjligheter till bemyndigande som 13 kap. 6 § regeringsformen innehåller utnyttjas fullt ut.

2. I förslagen anpassas terminologin till den nya lagen om höjd beredskap.

3. I förslagen görs vissa språkliga justeringar som sammanhänger med att man i kommunallagen ersatte begreppet "landstingskommun" med "landsting".

Dessutom görs andra ändringar av språklig och redaktionell art.

7 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om höjd beredskap,
2. lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967),
3. lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst,
4. lag om ändring i civilförsvarslagen (1960:74),
5. lag om ändring i lagen (1964:63) om kommunal beredskap,
6. lag om ändring i lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap,
7. lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102),
8. lag om ändring i lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m.,
9. lag om ändring i lagen (1940:176) med vissa bestämmelser om fraktfart med svenska fartyg,

10. lag om ändring i lagen (1957:684) om betalningsväsendet under krigsförhållanden,
11. lag om ändring i lagen (1957:686) om taxeringsväsendet under krigsförhållanden m.m.,
12. lag om ändring i lagen (1959:73) med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m.m.,
13. lag om ändring i lagen (1959:74) med vissa bestämmelser om utländsk försäkringsrörelse här i riket vid krig m.m.,
14. lag om ändring i allmänna tjänstepliktslagen (1959:83),
15. lag om ändring i lagen (1960:22) om statlig krigsförsäkring,
16. lag om ändring i lagen (1962:627) om vissa åtgärder för utnyttjande av vattenkraft vid krig m.m.,
17. lag om ändring i krigshandelslagen (1964:19),
18. lag om ändring i lagen (1976:600) om offentlig anställning,
19. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
20. lag om ändring i hälsoskyddslagen (1982:1080),
21. lag om ändring i lagen (1983:953) om säkerhetsskydd i riksdagen,
22. lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125),
23. lag om ändring i patientjournalagen (1985:562),
24. lag om upphävande av lagen (1939:174) om tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel.

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden lagt fram.

(Endast de delar som berör förslaget till lag om beredskapshöjningar)

Vårt uppdrag

Regeringen beslutade den 17 januari 1985 om direktiv till en särskild utredare att se över civilförsvarslagstiftningen.

Försvarsbeslutet våren 1982 innebar att kommunerna skulle överta ledningen av civilförsvsverksamheten på lokal nivå i krig och ha ansvaret för planläggningen i fred. Mot den bakgrunden genomfördes omfattande ändringar i civilförsvarslagen (1960:74) och i lagen (1964:63) om kommunal beredskap i december 1984 (prop. 1984/85:49, FöU 5, rskr.93). I propositionen anfördes bl.a. att det var nödvändigt med en genomgripande översyn av de författningar som berördes av förslagen.

Vi skulle, enligt direktiven, överväga om kommunernas verksamhet i totalförsvaret skall samlas i en författning eller i flera författningar samt skapa ett regelsystem som bättre än det nuvarande hänger ihop systematiskt och begreppsmässigt.

Enligt direktiven skulle vi också klarlägga frågan om krav på svenskt medborgarskap för vissa tjänstemän i kommuner och landsting samt sträva efter att förenkla regelsystemen, exempelvis i fråga om kommunernas ersättning av statsmedel för deras medverkan i totalförsvaret.

Mot bakgrund av bl.a. organisationsförändringar på central myndighetsnivå från den 1 juli 1986, tillkomsten av förordningen (1986:294) om ledning och samordning inom totalförsvarets civila del, som trädde i kraft vid samma tidpunkt, och vad som sades om beredskapslagstiftningen i 1987 års försvarsbeslut fick vi tilläggsdirektiv den 20 augusti 1987.

Genom tilläggsdirektiven skulle vi överväga en ny terminologi inom vad som idag benämns civilförsvaret, se över lagen (1960:513) om beredskapstillstånd och de andra författningar som berörs därav samt överväga behovet av ytterligare lednings- och samordningsbestämmelser för totalförsvarets civila del.

Betänkandets uppläggning

Betänkandet består av två delar. I del I redovisar vi våra överväganden. I del II lämnar vi förslag till författningstext.

Som resultat av vårt arbete föreslår vi flera nya författningar. Motiven i del I behandlar framför allt lagen om beredskapshöjningar, ändringar i 13 kap. regeringsformen och lagen om civilt försvar. Vi lägger också fram förslag till en förordning om civilt försvar och en förordning om beredskapshöjningar, som också behandlas i motiven (avsnitt 3.8). Dessutom föreslår vi följdändringar i vissa centrala lagar såsom kommunallagen och plan- och bygglagen samt följdändringar i vissa beredskapsförfattningar för att åskådliggöra hur våra lagförslag får genomslag i sådana författningar.

Eftersom totalförsvaret i krig omfattar hela det omställda samhället, grundas beredskapen inom totalförsvarets civila del på samhällets inneboende förmåga att möta kriser och krig. Samhällsutvecklingen har lett till långtgående rationaliseringar och effektiviseringar, vilket också medfört en ökad sårbarhet.

Den militärtekniska utvecklingen har inneburit att begränsade insatser kan åstadkomma stora skador. Förvarningstiderna har härigenom också kommit att reduceras.

Detta innebär att försvarsmaktens behov av stöd från de civila samhällssektorerna, i synnerhet vid ett mobiliseringsskede, har ökat påtagligt under det senaste årtiondet.

För att våra förslag till nya bestämmelser om ledningen av verksamheten under vad vi vill kalla skärpt och högsta beredskap skall kunna få full effekt anser vi att regeringen måste få möjligheter att låta genomföra beredskapshöjande åtgärder i ett tidigt skede av en kris.

Vi föreslår därför att lagen (1960:513) om beredskapstillstånd ersätts av en ny lag som vi kallar lagen om beredskapshöjningar. I lagen får regeringen bemyndigande att besluta om beredskapshöjning i form av skärpt beredskap när det råder mycket allvarliga förhållanden på grund av att det är krig eller krigsfara utomlands eller av att Sverige har befunnit sig i krig eller krigsfara och i form av högsta beredskap när Sverige är i krigsfara. Är Sverige i krig gäller högsta beredskap. Uttrycken skärpt beredskap och högsta beredskap ersätter alla de olika beredskapstermer som finns i lagstiftningen i dag.

För att lagen skall kunna antas krävs en grundlagsändring. Vi föreslår att bemyndigandet i 13 kap. 6 § regeringsformen vidgas så att regeringen genom lagen om beredskapshöjningar får möjlighet att höja beredskapen även vid sådana mycket allvarliga förhållanden som är orsakade av krigsfara utanför Sveriges gränser. I den nuvarande lagen om beredskapstillstånd är bemyndigandet så formulerat att det gäller först när Sverige är i krigsfara.

Beslut om beredskapshöjning kan genom vårt förslag avse en viss verksamhet eller en viss del av landet och kan riktas såväl mot statliga myndigheter som mot kommuner, landsting, enskilda organisationer och företag. Genom vårt förslag kan regeringen genomföra beredskapshöjningen inom alla samhällssektorer samtidigt, om den så vill.

Uttrycket "utomordentliga förhållanden" i regeringsformen ersätts i vårt förslag med "mycket allvarliga förhållanden", vilket inte innebär någon ändring i sak.

Konsekvenser för fullmaktslagstiftningen i övrigt

Vårt förslag till ny lag om beredskapshöjningar får också stor betydelse för fullmaktslagstiftningen.

Fullmaktslagarna har normalt konstruerats så att de träder i tillämpning i krig. Det fordras således inte något särskilt regeringsbeslut. Myndigheter eller andra som skall tillämpa en fullmaktslag kommer dock antagligen inte att

själva besluta om en sådan tillämpning om inte regeringen på ett eller annat sätt har kungjort att Sverige befinner sig i krig.

Fullmaktslagarna kan också sättas i tillämpning av regeringen om Sverige är i krigsfara eller om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som Sverige har befunnit sig i.

En sådan föreskrift av regeringen måste enligt de flesta fullmaktslagarna inom en månad underställas riksdagen. Föreskriften upphör att gälla om den inte underställs riksdagen i rätt tid eller om riksdagen inte godkänner den inom två månader från underställningen.

Enligt vårt förslag till lag om beredskapshöjningar föreskrivs att om Sverige är i krig gäller högsta beredskap. I ett sådant läge sätts alla fullmaktslagar automatiskt i tillämpning. Men vi anser också att, om regeringen beslutar om högsta beredskap, skall fullmaktslagarna börja tillämpas. Någon underställning hos riksdagen anser vi inte vara nödvändig i sådana fall.

Vid beslut om skärpt beredskap anser vi däremot inte att fullmaktslagarna skall börja tillämpas automatiskt. I stället bör det i fullmaktslagarna tas in en bestämmelse att om förutsättningarna för beslut om skärpt beredskap föreligger, får regeringen föreskriva att dessa skall börja tillämpas. En sådan föreskrift bör underställas riksdagen på sedvanligt sätt. Några exempel på fullmaktslagar med förändringar i nämnda hänseende har vi fogat till övriga författningsförslag. I del II, bilaga 1 till betänkandet har vi angett ytterligare ett sjuttiofem förslag som bör ändras på samma sätt.

Tillämpningsföreskrifter till lagen

I förordningen om beredskapshöjningar bör enligt vår mening i huvudsak följande regleras.

Inledningsvis bör anges hur beslut om beredskapshöjningar skall tillkännages. Enligt vår mening skall skärpt och högsta beredskap tillkännages genom förordning som kungörs på sedvanligt sätt i Svensk författningssamling. Men även ljudradio och television skall användas för kungörande. Beredskapslarm bör inte användas, främst av hänsyn till den panik hos civilbefolkningen ett sådant larm kan skapa. Beredskapslarm skall däremot användas för att tillkänna att Sverige är i krig. Om civilbefälhavaren eller länsstyrelsen beslutar om beredskapshöjning, skall samråd ske med militärbefälhavaren respektive försvarsområdesbefälhavaren.

I förordningen bör anges vad myndigheterna skall iaktta vid skärpt beredskap. Vi hänvisar här till de åtta punkter i 7 § som tas upp i vårt förordningsförslag. Det är i stort sett detsamma som i dag gäller för beredskapsgraderna III och II. Detta skall också gälla för enskilda organisationer och företag som enligt överenskommelse eller på annat sätt är skyldiga att fortsätta i verksamhet i krig.

För försvarsmakten gäller därutöver vad regeringen föreskriver i särskild ordning. För befolkningsskyddet och räddningstjänsten, hemskyddet, hälso- och sjukvården samt veterinärverksamheten skall enligt vårt förslag gälla vad som i dag gäller för beredskapsgraderna III och II utom i ett avseende. Det gäller utskrivning av patienter. Enligt 11 § kommunala beredskapskungörelsen gäller vid beredskapsgrad II att patienter skall skrivas ut i största

möjliga utsträckning. För att belastningen på kommunernas primärvård inte skall bli alltför stor, vilket blir fallet vid för stora utskrivningar, har vi i förslaget i stället sagt att utskrivning av patienter skall ske i den utsträckning som det är möjligt.

Vid högsta beredskap skall krigsorganisationen intas. Det förutsätter att regeringen i särskild ordning beslutar vissa undantag för försvarsmakten. Vidare beslutar regeringen i särskild ordning om flyttning till särskild uppehållsplats för vissa centrala myndigheter. Till skillnad från bestämmelserna i förordningen om statliga myndigheters beredskap m.m. föreslår vi att det inte tas in på någon bestämmelse om att övriga myndigheter skall flytta till särskild uppehållsplats vid högsta beredskap. Detta får ske efter särskilda beslut av regeringen eller efter regeringens bemyndigande av civilbefälhavaren eller länsstyrelsen.

Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över betänkandet Det civila försvaret

Prop. 1992/93:76
Bilaga 2

Justitiekanslern, Hovrätten för nedre Norrland, Kammarrätten i Jönköping, Kommerskollegium, Överbefälhavaren, Försvarets civilförvaltning, Fortifikationsförvaltningen, Värnpliktsverket, Försvarets sjukvårdsstyrelse, Överstyrelsen för civil beredskap, Statens räddningsverk, Styrelsen för psykologiskt försvar, Försvarets forskningsanstalt, Civilbefälhavaren i Södra civilområdet, Civilbefälhavaren i Östra civilområdet, Civilbefälhavaren i övre Norrlands civilområde, Kustbevakningen, Socialstyrelsen, Riksförsäkringsverket, Televerket, Transportrådet, Statens järnvägar, Luftfartsverket, Sjöfartsverket, Byggnadsstyrelsen, Statens pris- och konkurrensverk, Göteborgs universitet, Skolöverstyrelsen, Lantbruksstyrelsen, Statens livsmedelsverk, Statens jordbruksnämnd, Arbetsmarknadsstyrelsen, Länsarbetsnämnden i Kalmar län, Statens invandrarverk, Plan- och bostadsverket, Statens lantmäteriverk, Statens industriverk, Statskontoret, Riksrevisionsverket, Rikspolisstyrelsen, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Malmöhus län, Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, Länsstyrelsen i Skaraborgs län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Svenska kyrkans centralstyrelse, Statens energiverk, Statens vattenfallsverk, Justitieombudsmannen, Diskrimineringsombudsmannen, Uppsala läns landsting, Södermanlands läns landsting, Östergötlands läns landsting, Skaraborgs läns landsting, Malmöhus läns landsting, Jämtlands läns landsting, Västerbottens läns landsting, Norrbottens läns landsting, Stockholms kommun, Sollentuna kommun, Täby kommun, Södertälje kommun, Uppsala kommun, Nyköpings kommun, Norrköpings kommun, Jönköpings kommun, Växjö kommun, Oskarshamns kommun, Gotlands kommun, Karlskrona kommun, Karlshamns kommun, Kristianstads kommun, Malmö kommun, Helsingborgs kommun, Halmstads kommun, Göteborgs kommun, Borås kommun, Mariestads kommun, Filipstads kommun, Årjängs kommun, Örebro kommun, Hallsbergs kommun, Västerås kommun, Borlänge kommun, Gävle kommun, Sundsvalls kommun, Timrå kommun, Härjedalens kommun, Skellefteå kommun, Haparanda kommun, Kalix kommun, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Sveriges frikyrkoråd, Centralförbundet Folk och Försvar, Frivilligorganisationernas samarbetskommitté, Tjänstemännens Centralorganisation, Centralorganisationen SACO/SR, Landsorganisationen i Sverige, Svenska Arbetsgivarföreningen, Svenska Brandförsvarsföreningen, Sveriges Civilförsvarsförbund och Svenska röda korset

1. Förslag till Lag om beredskapshöjningar

Härigenom föreskrivs följande.

1 § För att stärka totalförsvaret kan beredskapen i Sverige höjas till skärpt beredskap eller högsta beredskap.

Är Sverige i krig råder högsta beredskap.

Är Sverige i krigsfara eller råder det extraordinära förhållanden på grund av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen besluta om höjd beredskap.

2 § Beslut enligt 1 § får avse en viss del av landet eller en viss verksamhet.

3 § När förhållanden som avses i 1 § inte längre råder, skall regeringen besluta att höjd beredskap inte längre skall gälla.

4 § Beslut om höjd beredskap skall tillkännages på det sätt som regeringen bestämmer.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela kommunerna, landstingen och de kyrkliga kommunerna de föreskrifter som behövs för ledningen och samordningen inom totalförsvarets civila del under höjd beredskap.

Sådana föreskrifter får också meddelas enskilda organisationer och företag som enligt överenskommelse eller på annat sätt är skyldiga att fortsätta sin verksamhet i krig.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993, då lagen (1960:513) om beredskapstillstånd skall upphöra att gälla.

2. Förslag till Lag om överföring av vissa uppgifter till kontraktsprostarna under höjd beredskap

Prop. 1992/93:76
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs följande.

1 §

Om förbindelserna under höjd beredskap inte kan upprätthållas mellan å ena sidan stiftsstyrelsen eller domkapitlet och å andra sidan pastoraten i ett kontrakt inom stiftet, får kontraktsprosten från stiftsstyrelsen eller domkapitlet överta uppgifterna att

1. ändra eller upphäva tjänstgöringsföreskrifter som domkapitlet har meddelat för prästerna i ett pastorat inom kontraktet eller för någon annan präst som tjänstgör inom kontraktet,
2. bevilja en präst i kontraktet befrielse från skyldigheten att bo i en anvisad tjänstebostad under de förutsättningar som anges i 49 § tredje stycket prästanställningslagen (1988:184),
3. förordna tjänstebiträden åt präster inom kontraktet,
4. förordna vikarie för präster inom kontraktet,
5. entlediga präster inom kontraktet.

När förbindelserna med stiftsstyrelsen eller domkapitlet åter kan upprättas, skall kontraktsprosten genast anmäla de beslut som har fattats med stöd av första stycket till stiftsstyrelsen eller domkapitlet.

2 §

Även om förbindelserna med pastoraten under höjd beredskap kan upprätthållas, får stiftsstyrelsen eller domkapitlet till en kontraktsprost helt eller delvis föra över de uppgifter som anges i 1 §, om det finns risk att förbindelserna med pastoratet kan komma att brytas.

3 §

Vid förhinder för kontraktsprosten skall vad som sägs om denne i 1 och 2 §§ i stället gälla den till levnadsåldern äldste kyrkoherden i kontraktet som fortfarande är i tjänst.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

3. Förslag till Lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967)

Prop. 1992/93:76
Bilaga 3

Häriigenom föreskrivs att 27 § 2 mom. och 28 § 1 mom. värnpliktslagen (1941:967)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §
2 mom.²

Därest regeringen med hänsyn till krigsberedskapen så prövar nödigt, må värnpliktig kunna åläggas att, utöver i 1 mom. avsedd tjänstgöring, i den ordning regeringen bestämmer fullgöra en eller flera beredskapsövningar om sammanlagt högst ett-hundraåttio dagar.

Om tillgodoräkande av beredskapsövning såsom fullgjord repetitionsövning äger regeringen förordna.

Om det behövs med hänsyn till landets försvarsberedskap, är en värnpliktig skyldig att, på det sätt regeringen bestämmer, fullgöra en eller flera beredskapsövningar om sammanlagt högst ett-hundraåttio dagar.

Regeringen får besluta att beredskapsövning skall tillgodoräknas såsom fullgjord repetitionsövning.

28 §
1 mom.³

Då rikets försvar eller dess säkerhet eljest det kräver, må regeringen till tjänstgöring inkalla samliga värnpliktiga eller värnpliktiga till det större eller mindre antal, som finnes behövt. Erfordras i fall, då icke samtliga värnpliktiga inkallats till sådan tjänstgöring, att de värnpliktiga äro inkallade under längre tid, skall inkallad personal efter lämplig tidrymd såvitt möjligt avlösas.

Under höjd beredskap är en värnpliktig skyldig att fullgöra krigstjänstgöring.

Regeringen skall för varje tillfälle besluta hur många värnpliktiga som skall kallas in till krigstjänstgöring. Regeringen beslutar när krigstjänstgöring skall upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

¹Lagen omtryckt 1969:378.

²Senaste lydelse 1975:555.

³Senaste lydelse 1975:555.

4. Förslag till
Lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst

Prop. 1992/93:76
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 14 och 19 §§ lagen (1966:413) om vapenfri tjänst skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Vapenfri tjänstepliktig, som olovligen avviker eller uteblir från tjänstgöringsstället, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Begås brott som avses i första stycket under *beredskapstillstånd* eller när riket är i krig, döms till böter eller fängelse i högst två år.

Begås brott som avses i första stycket under *höjd beredskap*, döms till böter eller fängelse i högst två år.

19 §¹

Befogenhet att meddela vapenfri tjänstepliktig tillrättavisning tillkommer hos staten eller hos kommun anställd civilförsvars-, räddnings- eller arbetschef i fråga om underställd personal. Med kommuner likställs *landstingskommuner*, kommunalförbund, *församlingar*, *kyrkliga samfälligheter* och allmänna försäkringskassor.

Befogenhet att meddela vapenfri tjänstepliktig tillrättavisning tillkommer hos staten eller hos kommun anställd civilförsvars-, räddnings- eller arbetschef i fråga om underställd personal. Med kommuner likställs *landsting*, kommunalförbund, *kyrkliga kommuner* och allmänna försäkringskassor.

Innan någon meddelar tillrättavisning, skall han vid förhör med den felande lämna denne tillfälle att förklara sig.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

¹ Senaste lydelse 1986:1103.

5. Förslag till Lag om ändring i civilförvarslagen (1960:74)

Härigenom föreskrivs i fråga om civilförvarslagen (1960:74) dels att 2 § skall upphöra att gälla, dels att i 4a, 5, 6, 8, 10, 12, 17, 20, 40, 41a, 57, 66, 68, 69 och 73 §§ samt punkt 7 i övergångsbestämmelserna till lagen (1975:553) om ändring i civilförvarslagen ordet "civilförvarsberedskap" skall bytas ut mot "höjd beredskap",

dels att 39, 58, 81 och 83 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

39 §¹

Om alarmering och mörklägning, så ock om trafiken samt den allmänna ordningen och säkerheten under *civilförvarsberedskap* äger regeringen meddela särskilda bestämmelser.

Länsstyrelsen äger förordna, att sålunda utfärdade bestämmelser skola äga tillämpning jämväl under civilförvarsövning, och därvid tillika meddela föreskrifter, i vad mån allmänheten samt industrier och andra företag skola medverka vid övningen; dock skall, om denna är avsedd att pågå längre tid än tre dagar, regeringens medgivande till förordnandet inhämtas.

Länsstyrelsen äger förordna att under högsta *civilförvarsberedskap* förbud skall gälla mot användande av samlingslokal, såvitt för besökande i lokalen beräknat skyddsrum icke finnes att tillgå, och av barnstuga, såvitt skyddsrum icke finnes att tillgå för de personer som barnstugan är avsedd att hysa.

Om alarmering och mörklägning, så ock om trafiken samt den allmänna ordningen och säkerheten under *höjd beredskap* äger regeringen meddela särskilda bestämmelser.

Länsstyrelsen äger förordna att under högsta *beredskap* förbud skall gälla mot användande av samlingslokal, såvitt för besökande i lokalen beräknat skyddsrum icke finnes att tillgå, och av barnstuga, såvitt skyddsrum icke finnes att tillgå för de personer som barnstugan är avsedd att hysa.

58 §²

Har byggnad, som användes eller lämpligen kan användas för bostadsändamål, skadats genom fientlig verksamhet, är byggnadens ägare eller innehavare under högsta *civilförvarsberedskap* pliktig att följa de föreskrifter i fråga om byggnadens iordningställande, som meddelas av länsstyrelsen eller kommunen. Ingen får dock åläggas att ombesörja åtgärd, som skulle medföra oskäligen kostnad eller väsentlig olägenhet för honom.

Har byggnad, som användes eller lämpligen kan användas för bostadsändamål, skadats genom fientlig verksamhet, är byggnadens ägare eller innehavare under högsta *beredskap* pliktig att följa de föreskrifter i fråga om byggnadens iordningställande, som meddelas av länsstyrelsen eller kommunen. Ingen får dock åläggas att ombesörja åtgärd, som skulle medföra oskäligen kostnad eller väsentlig olägenhet för honom.

81 §³

Till böter eller fängelse i högst ett

Till böter eller fängelse i högst ett

¹ Senaste lydelse 1975:553.

² Senaste lydelse 1984:1026.

³ Senaste lydelse 1984:1026.

år eller, om brottet begåtts under högsta *civilförsvarsberedskap* och är att anse som grovt, till fängelse i högst två år dömes

år eller, om brottet begåtts under högsta *beredskap* och är att anse som grovt, till fängelse i högst två år dömes

1. den som är civilförsvarspliktig eller eljest inskriven i civilförsvarsorganisationen och som, i avsikt att undandra sig sina skyldigheter, underlåter att efter vederbörlig kallelse inställa sig till civilförsvarstjänstgöring eller eljest olovligen undanhåller sig från tjänstgöring;

2. den som under civilförsvarstjänstgöring vägrar att åtlyda vad vederbörande befäl under tjänsten befallt honom rörande denna eller som eljest under civilförsvarstjänstgöring uppsåtligen eller av oaktsamhet, som ej är ringa, åsidosätter vad som åligger honom enligt reglementen, instruktioner eller andra allmänna bestämmelser eller särskilda föreskrifter;

3. den som uppsåtligen lämnar oriktig uppgift om förhållande, varom han enligt 15 § eller 47 § första stycket e) är pliktig att lämna upplysning;

4. den som i strid mot särskilt meddelat bortflyttningsförbud lämnar sin vistelsort eller som överträder särskilt meddelat inflyttningsförbud;

5. den som uppenbart vanvårdar materiel, utrustning eller annan egendom, som han mottagit av civilförsvarsmyndighet för förvaring;

6. den som utan skälig anledning vägrar att låta civilförsvarsmyndighet eller kommun besiktiga anläggning eller byggnad efter vad i 65 § sägs;

7. den som vid förfrågan jämlikt 66 § vägrar att lämna upplysning eller som vid sådan förfrågan eller i samband med undersökning eller granskning som avses i nämnda paragraf söker vilseleda myndighet rörande förhållande, som avses i samma paragrafs första stycke;

8. den som med vetskap om att civilförsvarsmyndighet jämlikt 8 kap. beslutat taga i anspråk egendom, som innehaves av honom, vägrar eller försummar att behörigen eller i rätt tid tillhandahålla myndigheten egendomen eller genom att avhända sig egendomen eller på annat sätt omöjliggör egendomens tagande i anspråk; samt

9. den som eljest åsidosätter föreskrift, som meddelats med stöd av be- myndigande i denna lag, eller förläggande eller liknande beslut, som meddelats enligt lagen eller enligt föreskrift som nyss sades, dock ej om därmed avses åliggande, för vars fullgörande vite kan föreläggas enligt 78 §.

Har någon övertygats om gärning, som enligt denna paragraf är belagd med straff, må rätten, i den mån det finnes skäligt, förklara egendom, som undanhållits genom gärningen, förverkat. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

83 §⁴

Över beslut av kommun eller polismyndighet i ärende, som avses i denna lag, får besvär anföras hos länsstyrelsen, om ej annat följer av 69 §.

Mot länsstyrelsens beslut om kostnadsfördelning enligt 54 §, om ersättning enligt 53, 55 a eller 56 § eller om föreläggande av vite vid underlåtenhet att fullgöra skyldighet enligt 15 § föres talan hos kammarrätten genom besvär. I samma ordning föres talan mot beslut, som länsstyrelse enligt denna lag eller med stöd därav utfärdade bestämmelser i särskilt fall meddelat om föreläggande, föreskrift, tillstånd eller godkännande i vad angår inrättande, utrustning, vård eller underhåll av eller andra åtgärder i fråga om skyddsrum, dock ej beslut enligt 31 §.

I övrigt föres talan mot länsstyrelsens beslut enligt denna lag hos regeringen

⁴ Senaste lydelse 1984:1026.

genom besvär, om ej annat följer av 69 §. Detsamma gäller i fråga om talan mot civilförvarsstyrelsens beslut enligt lagen.

Talan får icke föras mot beslut, som meddelats enligt 33 a, 34, 35, 37 eller 58 §.

Under högsta *civilförvarsberedskap* så ock eljest när särskilda skäl äro därtill må myndighet, som meddelat beslut enligt denna lag, förordna att beslutet omedelbart skall lända till efterrättelse.

Under högsta *beredskap* så ock eljest när särskilda skäl äro därtill må myndighet, som meddelat beslut enligt denna lag, förordna att beslutet omedelbart skall lända till efterrättelse.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

6. Förslag till Lag om ändring i lagen (1964:63) om kommunal beredskap

Prop. 1992/93:76
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 1, 2, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 18 och 21 §§ samt rubriken närmast före 1 § lagen (1964:63) om kommunal beredskap skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Vissa kommunala och landstingskommunala uppgifter under beredskapstillstånd

Föreslagen lydelse

Vissa uppgifter för kommuner och landsting under höjd beredskap

1 §¹

Kommun är under *beredskapstillstånd* skyldig att i de hänscenden, i vilka kommunen är verksam för kommunens egna medlemmar eller dem som eljest äro bosatta i kommunen, utöva verksamhet jämväl till förmån för sådan befolkning från annan kommun, som till följd av krigsskada, utrymning eller andra med krig eller krigsfara sammanhängande *utomordentliga* förhållanden tagit uppehåll inom kommunen. Härvid skola dock gälla de begränsningar, som följa av att vistelsen i kommunen icke är avsedd att fortgå, när de *utomordentliga* förhållandena upphört, eller av föreskrifter, vilka meddelats i eller med stöd av lag eller författning, avsedda att tillämpas under nämnda förhållanden. Kommun är på grund av vad i denna lag stadgas icke skyldig att till nyssnämnd befolkning utgiva fredsmässig social kontantförmån.

Vad i första stycket sägs om kommun tillämpas på motsvarande sätt i fråga om landsting.

2 §²

Det åligger kommun under *beredskapstillstånd* att bistå den som till följd av krigsskada eller utrymning eller andra med krig eller krigsfara sammanhängande *utomordentliga* förhållanden blivit i behov av särskilt bistånd, i den mån hans behov icke skola tillgodoses genom civilförsvarsorganisationens försorg eller enligt särskild lag eller författning genom annan än kommunen.

Kommun är under *höjd beredskap* skyldig att i de hänscenden, i vilka kommunen är verksam för kommunens egna medlemmar eller dem som eljest äro bosatta i kommunen, utöva verksamhet jämväl till förmån för sådan befolkning från annan kommun, som till följd av krigsskada, utrymning eller andra med krig eller krigsfara sammanhängande *extraordinära* förhållanden tagit uppehåll inom kommunen. Härvid skola dock gälla de begränsningar, som följa av att vistelsen i kommunen icke är avsedd att fortgå, när de *extraordinära* förhållandena upphört, eller av föreskrifter, vilka meddelats i eller med stöd av lag eller författning, avsedda att tillämpas under nämnda förhållanden. Kommun är på grund av vad i denna lag stadgas icke skyldig att till nyssnämnd befolkning utgiva fredsmässig social kontantförmån.

Det åligger kommun under *höjd beredskap* att bistå den som till följd av krigsskada eller utrymning eller andra med krig eller krigsfara sammanhängande *extraordinära* förhållanden blivit i behov av särskilt bistånd, i den mån hans behov icke skola tillgodoses genom civilförsvarsorganisationens försorg eller enligt särskild lag eller författning genom annan än kommunen. Vid

¹Senaste lydelse 1991:1661.

²Senaste lydelse 1984:1027.

Vid kommuns biståndsverksamhet skall särskilt tillses att behoven av bostad och uppehålle bliva tillgodosedda samt att vård eller tillsyn beredes den, som är i behov därav.

Skylldighet som i första stycket sägs åvilar den kommun, i vilken den hjälpbehövande uppehåller sig annat än tillfälligt.

kommuns biståndsverksamhet skall särskilt tillses att behoven av bostad och uppehålle bliva tillgodosedda samt att vård eller tillsyn beredes den, som är i behov därav.

5 §³

Kommuner och landsting, varifrån utrymning sker, är under *beredskapsstillstånd* skyldiga att, i den mån förhållandena medger det, lämna bistånd åt kommuner och landsting, där befolkning från utrymningsområdet inkvarteras i större omfattning. Biståndet skall särskilt avse tillhandahållande av personal och utrustning för verksamheten för de inkvarterade. Enas inte kommunerna och landstingen, får länsstyrelsen i det län, där utrymningsområdet är beläget, förordna om biståndet.

Blir till följd av krigsskada, inkvartering av utrymmande eller andra med krig eller krigsfara sammanhängande *utomordentliga* förhållanden för totalförsvaret viktig *kommunal eller landstingskommunal* verksamhet i viss kommun eller visst landsting så betungande, att bistånd i verksamheten oundgängligen erfordras, är under *beredskapsstillstånd* annan kommun eller annat landsting *skyldig* att efter särskilt förordnande därom tillfälligt lämna sådant bistånd. Om dylikt bistånd förordnar länsstyrelsen i det län, där den *biståndslämnande kommunen eller landstinget är belägen*.

Vad som föreskrivs i förvaltningslagen (1986:223) om ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild skall gälla även ärenden hos länsstyrelsen enligt första och andra styckena.

7 §⁴

Finner länsstyrelsen det erforderligt med hänsyn till beredskapsuppgifternas omfattning eller betydelse i viss kommun eller visst landsting, att dennas förberedelser redovisas i särskild plan, skall kommunen eller landstinget efter länsstyrelsens förordnande upprätta och anta sådan plan. Vid planläggningen skall kommunen eller landstinget *samråda* med länsstyrelsen. Om

Kommuner och landsting, varifrån utrymning sker, är under *höjd beredskap* skyldiga att, i den mån förhållandena medger det, lämna bistånd åt kommuner och landsting, där befolkning från utrymningsområdet inkvarteras i större omfattning. Biståndet skall särskilt avse tillhandahållande av personal och utrustning för verksamheten för de inkvarterade. Enas inte kommunerna och landstingen, får länsstyrelsen i det län, där utrymningsområdet är beläget, förordna om biståndet.

Blir till följd av krigsskada, inkvartering av utrymmande eller andra med krig eller krigsfara sammanhängande *extraordinära* förhållanden *en* för totalförsvaret viktig verksamhet *som en kommun eller ett landsting bedriver* så betungande, att bistånd i verksamheten oundgängligen erfordras, *skalln under höjd beredskap* annan kommun eller annat landsting efter särskilt förordnande därom tillfälligt lämna sådant bistånd. Om dylikt bistånd förordnar länsstyrelsen i det län, där den *kommun eller det landsting som lämnar biståndet finns*.

³Senaste lydelse 1991:1661.

⁴Senaste lydelse 1991:1661.

samordning av planläggningen med den kommunala civilförsvarsplanläggningen finns föreskrifter i 10 b § tredje stycket civilförsvarslagen (1960:74). När planen har antagits, skall den insändas till länsstyrelsen.

Länsstyrelsen får förordna om revision av *kommunala* och *landstingskommunala* beredskapsplaner, när det påkallas av ändrade förhållanden. Om länsstyrelsen har förordnat om revision av plan, gäller föreskrifterna i första stycket.

Länsstyrelsen får förordna om revision av *kommunernas* och *landstingens* beredskapsplaner, när det påkallas av ändrade förhållanden. Om länsstyrelsen har förordnat om revision av plan, gäller föreskrifterna i första stycket.

8 §⁵

Uppgift som enligt denna lag ankommer på kommun eller landsting under *beredskapstillstånd* skall, där est uppgiften motsvarar eller i huvudsak motsvarar fredstida uppgift, fullgöras av det *kommunala* eller *landstingskommunala* organ, på vilket uppgiften ankommer i fredstid.

Uppgift som enligt denna lag ankommer på kommun eller landsting under *höjd beredskap* skall, där est uppgiften motsvarar eller i huvudsak motsvarar fredstida uppgift, fullgöras av det organ *inom kommunen* eller *landstinget*, på vilket uppgiften ankommer i fredstid.

9 §⁶

Uppgifter som en kommun skall fullgöra under *beredskapstillstånd* och som saknar motsvarighet i fredstid skall, i den mån föreskrifter för uppgifternas fullgörande inte har meddelats i särskild lag eller författning, fullgöras av en beredskapsnämnd. Beredskapsnämnd får tillsättas redan i fredstid.

Uppgifter som en kommun skall fullgöra under *höjd beredskap* och som saknar motsvarighet i fredstid skall, i den mån föreskrifter för uppgifternas fullgörande inte har meddelats i särskild lag eller författning, fullgöras av en beredskapsnämnd. Beredskapsnämnd får tillsättas redan i fredstid.

Kommun får tillsätta särskild beredskapsnämnd eller uppdraga åt annan nämnd att vara beredskapsnämnd. Har så ej skett är kommunstyrelsen beredskapsnämnd.

11 §⁷

Under *beredskapstillstånd* äger kommun övergå till krigsorganisation. Om beslut, varigenom kommun övergått till krigsorganisation eller återgått till fredstida organisation, skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

Under *höjd beredskap* äger kommun övergå till krigsorganisation. Om beslut, varigenom kommun övergått till krigsorganisation eller återgått till fredstida organisation, skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

I kommuns krigsorganisation skola ingå kommunstyrelsen och sådana förvaltande och verkställande kommunala organ i övrigt, vilka fullgöra med försvarsberedskapen sammanhängande uppgifter.

Då kommun övergått till krigsorganisation, ankommer ledningen av den kommunala beredskapsverksamheten på kommunstyrelsen. Denna äger meddela kommunens nämnder och andra organ, dock ej fullmäktige, föreskrifter rörande verksamhetens inriktning och bedrivande samt fördela kom-

⁵Senaste lydelse 1991:1661.

⁶Senaste lydelse 1991:1661.

⁷Senaste lydelse 1991:1661.

munens tillgångar i fråga om personal och utrustning mellan de i krigsorganisationen ingående organen alltefter uppkommande behov. Av styrelsen utsedd företrädare äger närvara vid och delta i överläggningarna inom kommunalt organ, som ingår i krigsorganisationen.

Om överflyttning av uppgifter, som tillkomma viss kommunal myndighet, till annan sådan myndighet stadgas i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.

Vad i denna paragraf sägs om kommun tillämpas på motsvarande sätt i fråga om landsting.

12 §⁸

Under *beredskapstillstånd* äger regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förordna att kommun eller landsting skall övergå till eller bibehålla krigsorganisation.

Under *höjd beredskap* äger regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förordna att kommun eller landsting skall övergå till eller bibehålla krigsorganisation.

14 §⁹

Inom varje län åligger det länsstyrelsen att följa tillämpningen av denna lag. Länsstyrelsen skall därvid tillse att såväl förberedelsarbetet som själva verksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt sätt samt samordnas med annan beredskapsplanläggning och försvarsverksamhet.

Under *beredskapstillstånd* äger länsstyrelsen, om det anses oundgängligt för samordning av försvarsansträngningarna, meddela kommun och landsting föreskrift i avseende å verksamhetens bedrivande och inriktning.

Under *höjd beredskap* äger länsstyrelsen, om det anses oundgängligt för samordning av försvarsansträngningarna, meddela kommun och landsting föreskrift i avseende å verksamhetens bedrivande och inriktning.

18 §¹⁰

För kostnader, som under *beredskapstillstånd* uppkomma för kommun eller landsting till följd av verksamhet för inkvarterad befolkning från annan kommun eller annat landsting, ävensom för kostnader, som föranledas av påbjuden utrymning eller annan omflyttning av befolkningen inom den egna kommunen eller landstinget, skall ersättning utgå av statsmedel.

För kostnader, som under *höjd beredskap* uppkomma för kommun eller landsting till följd av verksamhet för inkvarterad befolkning från annan kommun eller annat landsting, ävensom för kostnader, som föranledas av påbjuden utrymning eller annan omflyttning av befolkningen inom den egna kommunen eller *det egna* landstinget, skall ersättning utgå av statsmedel.

Kommun eller landsting äger av länsstyrelsen utfå förskott å ersättning som avses i första stycket.

21 §

Talan mot länsstyrelsens beslut enligt denna lag föres genom besvär hos regeringen.

Under *beredskapstillstånd* äger

Under *höjd beredskap* äger myn-

⁸Senaste lydelse 1991:1661.

⁹Senaste lydelse 1991:1661.

¹⁰Senaste lydelse 1991:1661.

Nuvarande lydelse

myndighet, som meddelat beslut enligt denna lag, förordna att beslutet omedelbart skall lända till efterrättelse.

Föreslagen lydelse

dighet, som meddelat beslut enligt denna lag, förordna att beslutet omedelbart skall lända till efterrättelse.

Prop. 1992/93:76

Bilaga 3

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

7. Förslag till Lag om ändring i lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap

Prop. 1992/93:76
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 2, 4, 7, 8, 9 och 10 §§ lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

De kyrkliga kommunerna skall under fredstid vidta de förberedelser som behövs för att de under *beredskapstillstånd och krig* skall kunna fullgöra de uppgifter som enligt lag eller annan författning ankommer på dem eller eljest handhas av dem.

De kyrkliga kommunerna skall under fredstid vidta de förberedelser som behövs för att de under *höjd beredskap* skall kunna fullgöra de uppgifter som enligt lag eller annan författning ankommer på dem eller eljest handhas av dem.

4 §

Inom varje stift åligger det domkapitlet att följa tillämpningen av denna lag. Domkapitlet skall se till att förberedelsearbetet och de kyrkliga kommunernas verksamhet under *beredskapstillstånd och krig* bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och samordnas med annan beredskapsplanläggning och försvarsverksamhet. I samordningsfrågor skall domkapitlet samråda med länsstyrelsen.

Inom varje stift åligger det domkapitlet att följa tillämpningen av denna lag. Domkapitlet skall se till att förberedelsearbetet och de kyrkliga kommunernas verksamhet under *höjd beredskap* bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och samordnas med annan beredskapsplanläggning och försvarsverksamhet. I samordningsfrågor skall domkapitlet samråda med länsstyrelsen.

7 §¹

En kyrklig kommun är under *beredskapstillstånd och krig* skyldig att, i de hänseenden i vilka den är verksam för dem som är folkbokförda inom den kyrkliga kommunen, utöva verksamhet även till förmån för andra personer som vistas inom den kyrkliga kommunen till följd av krigsskada, utrymning eller andra med krig eller krigsfara sammanhängande *utomordentliga* förhållanden.

En kyrklig kommun är under *höjd beredskap* skyldig att, i de hänseenden i vilka den är verksam för dem som är folkbokförda inom den kyrkliga kommunen, utöva verksamhet även till förmån för andra personer som vistas inom den kyrkliga kommunen till följd av krigsskada, utrymning eller andra med krig eller krigsfara sammanhängande *extraordinära* förhållanden.

8 §

Under *beredskapstillstånd och krig* får en kyrklig kommun övergå till krigsorganisation. Om domkapitlet beslutar om det, skall den kyrkliga kommunen övergå till krigsorganisation. Domkapitlet skall genast underrättas om beslut, varigenom en kyrklig kommun har

Under *höjd beredskap* får en kyrklig kommun övergå till krigsorganisation. Om domkapitlet beslutar om det, skall den kyrkliga kommunen övergå till krigsorganisation. Domkapitlet skall genast underrättas om beslut, varigenom en kyrklig kommun har övergått till krigsorga-

¹Senaste lydelse 1991:528.

övergått till krigsorganisation eller återgått till fredstida organisation.

organisation eller återgått till fredstida organisation.

Kyrkorådet leder verksamheten, när en kyrklig kommun har övergått till krigsorganisation. Kyrkorådet får därvid besluta om hur övriga nämnder och andra organ i den kyrkliga kommunen än fullmäktige och församlingsdelegerade skall inrikta och bedriva sin verksamhet. Kyrkorådet får också besluta om fördelning av personal och utrustning mellan de organ som ingår i krigsorganisationen allt efter uppkommande behov.

9 §

En kyrklig kommun har rätt till ersättning från staten för kostnader som under *beredskapstillstånd eller krig* har uppkommit för den kyrkliga kommunen till följd av verksamhet enligt 7 §. Ersättningen beslutas av länsstyrelsen. Den kyrkliga kommunen har rätt att få förskott på sådan ersättning av länsstyrelsen.

En kyrklig kommun har rätt till ersättning från staten för kostnader som under *höjd beredskap* har uppkommit för den kyrkliga kommunen till följd av verksamhet enligt 7 §. Ersättningen beslutas av länsstyrelsen. Den kyrkliga kommunen har rätt att få förskott på sådan ersättning av länsstyrelsen.

10 §

Domkapitlets beslut enligt denna lag får överklagas hos regeringen genom besvär. Länsstyrelsens beslut enligt 9 § får också överklagas hos regeringen genom besvär.

Under *beredskapstillstånd eller krig* får domkapitlet besluta att dess beslut enligt denna lag skall gälla med omedelbar verkan.

Under *höjd beredskap* får domkapitlet besluta att dess beslut enligt denna lag skall gälla med omedelbar verkan.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

8. Förslag till
Lag om ändring i lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot
överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m.

Prop. 1992/93:76
Bilaga 3

Häriigenom föreskrivs att 1 § lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot
överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

*Befinner sig riket i krig, skola be-
stämmelserna i 2 – 4 §§ äga till-
lämpning. Vid krigsfara, vari riket
befinner sig, eller eljest under utom-
ordentliga, av krig föranledda för-
hållanden äger Konungen förordna,
att nämnda bestämmelser skola till-
lämpas.*

*Är Sverige i krig, skall bestämmel-
serna i 2 – 4 §§ tillämpas.*

*Förordnande som i första stycket
sägs skall, vid äventyr att det eljest
förfaller, inom en månad understäl-
las riksdagen för dess prövning av
frågan huruvida förordnandet skall
bestå. Bli förordnandet icke inom
två månader från det underställ-
ningen skett av riksdagen gillat, skall
detsamma vara förfallet.*

*Är Sverige i krigsfara eller råder
det extraordinära förhållanden på
grund av att det är krig utanför Sveri-
ges gränser eller av att Sverige har va-
rit i krig eller krigsfara, får rege-
ringen föreskriva att bestämmelserna
i 2 – 4 §§ skall tillämpas.*

*Föreskrift enligt andra stycket skall
underställas riksdagens prövning
inom en månad från det den utfärda-
des eller, om riksmöte inte pågår,
från början av närmast följande riks-
möte. Sker inte underställning eller
godkänner riksdagen inte föreskrif-
ten inom två månader från det under-
ställningen skedde, upphör föreskrif-
ten att gälla.*

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

¹Senaste lydelse 1957:289.

9. Förslag till
Lag om ändring i lagen (1940:176) med vissa bestämmelser
om fraktfart med svenska fartyg

Prop. 1992/93:76
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1940:176) med vissa bestämmelser om fraktfart med svenska fartyg skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Befinner sig riket i krig, skola bestämmelserna i 2 och 3 §§ äga tillämpning. Vid krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äger regeringen förordna, att nämnda bestämmelser skola tillämpas.

Är Sverige i krig, skall bestämmelserna i 2 och 3 §§ tillämpas.

Är Sverige i krigsfara eller råder det extraordinära förhållanden på grund av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att 2 och 3 §§ skall tillämpas.

Förordnande som i första stycket sägs skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet icke inom två månader från det underställningen skett av riksdagen gillat, skall detsamma vara förfallet.

Föreskrift enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

¹Senaste lydelse 1982:261.

10. Förslag till Lag om ändring i lagen (1957:684) om betalningsväsendet under krigsförhållanden

Härigenom föreskrivs att 1, 2 och 4 §§ lagen (1957:684) om betalningsväsendet under krigsförhållanden skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i 2 – 5 §§ träda i tillämpning. Då kriget upphört, förordnar Konungen senast före avslutandet av den riksdagssession, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock att vad nu sagts ej skall gälla, i den mån bestämmelserna alljämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra eller tredje stycket.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, äger Konungen förordna, att nämnda bestämmelser skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet icke inom två månader från det underställningen skett av riksdagen gillat, skall detsamma vara förfallet. Upphör krigsfaran, skall förordnandet av Konungen upphävas.

Under utomordentliga förhållanden, som föranletts av krig eller krigsfara, vari riket befunnit sig, äger Konungen förordna att vad i 2 – 5 §§ stadgas skall under viss tid, högst ett år varje gång, äga tillämpning. Förordnandet skall inom en månad eller, om riksdagssession icke pågår, inom en månad från början av nästkommande session underställas riksdagen. Vad i andra stycket sägs om påföljden, därest underställning ej sker eller riksdagen ej inom två månader gillar förordnandet, skall äga motsvarande tillämpning i fall som nu avses.

Föreslagen lydelse

1 §

Är Sverige i krig, skall bestämmelserna i 2 – 5 §§ tillämpas.

Är Sverige i krigsfara eller råder det extraordinära förhållanden på grund av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att 2 – 5 §§ skall tillämpas.

Föreskrift enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår,

Under tid, då bestämmelserna i 2 – 5 §§ äga tillämpning, gälla icke i lag eller författning meddelade stadganden i den mån de strida mot samma bestämmelser eller vad med stöd av dem blivit föreskrivet.

från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning, eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.

När bestämmelserna i 2 – 5 §§ tillämpas, gäller inte bestämmelser i lag eller annan författning, om de strider mot dessa bestämmelser eller mot föreskrifter som meddelats med stöd av dem.

2 §¹

Befinner sig riket i krig, äger regeringen, efter hörande där så är möjligt av fullmäktige i riksbanken, i fråga om riksbankens sedel- och myntutgivning och bankrörelse samt offentliggörande av riksbankens räkenskaper meddela av förhållandena påkallade bestämmelser att gälla i stället för vad i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank samt i annan lag därutinnan finnes stadgat.

Är Sverige i krig, får regeringen, efter hörande där så är möjligt av fullmäktige i Riksbanken, meddela föreskrifter om Riksbankens sedel- och myntutgivning och bankrörelse samt offentliggörande av Riksbankens räkenskaper att gälla i stället för vad som är föreskrivet i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank eller i annan lag.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, så ock eljest under utomordentliga förhållanden, föranledda av krig eller krigsfara, vari riket befunnit sig, äger regeringen på framställning av fullmäktige i riksbanken, meddela bestämmelser som i första stycket avses.

Är Sverige i krigsfara eller råder det extraordinära förhållanden på grund av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen, efter framställning av fullmäktige i Riksbanken, meddela sådana föreskrifter som avses i första stycket.

4 §²

Befinner sig riket i krig, äger Konungen, efter hörande där så är möjligt av fullmäktige i riksbanken, förordna att riksbanken skall vara skyldig inlösa för postgiro rörelsen avsedda utbetalningskort och direktutbetalningskort, som utfärdats av statsmyndighet, kommunalmyndighet, allmän försäkringskassa eller sådan annan postgirokontoinnehavare, som erhållit medgivande att verkställa utbetalning medelst direktutbetalningskort, samt att kort som här avses skall mottagas som lik-

Är Sverige i krig, får regeringen, efter hörande där så är möjligt av fullmäktige i Riksbanken, föreskriva att Riksbanken skall vara skyldig att inlösa utbetalningskort avsedda för postgiro rörelsen och direktutbetalningskort, som utfärdats av statlig eller kommunal myndighet, allmän försäkringskassa eller annan postgirokontoinnehavare, som fått medgivande att göra utbetalning med direktutbetalningskort, samt att sådana kort skall tas emot som betalning vid statlig myndighet.

¹ Senaste lydelse 1989:244.

² Senaste lydelse 1964:17.

Nuvarande lydelse

vid vid betalning till statlig myndighet.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, så ock eljest under utomordentliga förhållanden, föranledda av krig eller krigsfara, vari riket befunnit sig, äger Konungen, efter hörande av fullmäktige i riksbanken, meddela förordnande som i första stycket avses.

Föreslagen lydelse

Är Sverige i krigsfara eller råder det extraordinära förhållanden på grund av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen, efter hörande av fullmäktige i Riksbanken, meddela sådana föreskrifter som avses i första stycket.

Prop. 1992/93:76

Bilaga 3

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

11. Förslag till
Lag om ändring i lagen (1957:686) om taxeringsväsendet
under krigsförhållanden m.m.

Prop. 1992/93:76
Bilaga 3

Häri genom föreskrivs att 1 § lagen (1957:686) om taxeringsväsendet under krigsförhållanden m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i 2 – 6 §§ träda i tillämpning. Då kriget upphört, förordnar regeringen senast före avslutandet av den riksdagssession, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock att vad nu sagts ej skall gälla, i den mån bestämmelserna alltjämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra eller tredje stycket.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, äger regeringen förordna, att nämnda bestämmelser skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan, huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet icke inom två månader från det underställningen skett av riksdagen gillat, skall detsamma vara förfallet. Upphör krigsfaran, skall förordnandet av regeringen upphävas.

Är Sverige i krig, skall bestämmelserna i 2 – 6 §§ tillämpas.

Är Sverige i krigsfara eller råder det extraordinära förhållanden på grund av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att 2 – 6 §§ skall tillämpas.

Föreskrift enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.

Under utomordentliga förhållanden, som föranletts av krig eller krigsfara, vari riket befunnit sig, äger regeringen förordna att vad i 2–6 §§ stadgas skall under viss tid, högst ett år varje gång, äga tillämpning. Förordnandet skall inom en månad eller, om riksdagssession icke pågår, inom

¹ Senaste lydelse 1986:1309.

en månad från början av nästkommande session underställas riksdagen. Vad i andra stycket sägs om påföljden, därest underställning ej sker eller riksdagen ej inom två månader gillar förordnandet, skall äga motsvarande tillämpning i fall som nu avses.

Under tid, då bestämmelserna i 2 – 6 §§ äga tillämpning gälla icke i lag eller författning meddelade stadganden i den mån de strida mot samma bestämmelser eller vad med stöd av dem blivit föreskrivet.

När bestämmelserna i 2 – 6 §§ skall tillämpas gäller inte bestämmelser i lag eller annan författning, om de strider mot dessa bestämmelser eller mot föreskrifter som meddelats med stöd av dem.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

12. Förslag till Lag om ändring i allmänna tjänstepliktslagen (1959:83)

Prop. 1992/93:76
Bilaga 3

Häri genom förskrivs att 1, 2 och 11 §§ allmänna tjänstepliktslagen (1959:83) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i 4, 5, 8 och 9 §§ träda i tillämpning. Då kriget upphört, förordnar Konungen senast före avslutandet av den riksdagssession, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock att vad nu sagts ej skall gälla, i den mån bestämmelserna alltjämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra eller tredje stycket.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, äger Konungen förordna, att bestämmelserna i nämnda paragrafer eller i en eller flera av dem skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan, huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet icke inom två månader från det underställningen skett av riksdagen gyllat, är detsamma förfallet. Upphör krigsfaran, skall meddelat förordnande av Konungen upphävas senast före nästkommande riksdagssessions avslutande.

I andra fall än som avses i första och andra styckena äger Konungen, där så påkallas av utomordentliga förhållanden, föranledda av krig, vari riket befunnit sig, eller krig mellan främmande makter, med riksdagens samtycke förordna att vad i 4 och 5 §§ eller endera av dem stadgas

Är Sverige i krig, skall bestämmelserna i 4, 5, 8 och 9 §§ tillämpas.

Är Sverige i krigsfara eller råder det extraordinära förhållanden på grund av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att 4, 5, 8 och 9 §§ helt eller delvis skall tillämpas.

Föreskrift enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.

skall under viss tid, högst ett år varje gång, äga tillämpning.

2 §¹

Förordnande jämlikt 4, 5, 8 eller 9 § får meddelas för att tillgodose ändamål av synnerlig vikt för *det allmänna, såsom folkförsörjningen eller samfärdseln eller försvarsmaktens eller civilförsvarets utrustning, underhåll eller anläggnings- och reparationsarbeten*. Sådant förordnande får dock inte gälla vapentjänst vid försvarsmakten.

Om tillgodoseende av den civila hälso- och sjukvårdens, den allmänna hälsovårdens samt den civila veterinärverksamhetens behov av personal vid krig, krigsfara och sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara vari riket har befunnit sig gäller vad därom är särskilt stadgat. För tillgodoseende av sådant behov får förordnande som omförmäles i första stycket inte meddelas.

Förordnande enligt 4, 5, 8 eller 9 § får meddelas för att tillgodose ändamål av synnerlig vikt för *totalförsvaret*. Sådant förordnande får dock inte gälla vapentjänst vid försvarsmakten.

Förordnande enligt första stycket får dock inte meddelas för att tillgodose den civila hälso- och sjukvårdens eller den civila veterinärverksamhetens behov av personal.

11 §²

Den som på grund av värnplikt eller civilförsvarsplikt *tages* i anspråk för tjänstgöring vid *krigsmakten* är undantagen från tjänsteplikt, *så ock civilförsvarspliktig* under tid då tjänstgöring i civilförsvaret utgör hinder för tjänstepliktens fullgörande. Från tjänsteplikt är även den undantagen som fullgör vapenfri tjänst.

Den som är anställd hos staten *eller vid polisväsendet* må endast i den omfattning *Konungen* föreskriver åläggas allmän tjänsteplikt.

Beräffande den som *eljest* är anställd hos *kommun, landstingskommun* eller hos annan, vars verksamhet har betydelse för ändamål som i 2 § sägs, *äger* arbetsmarknadsstyrelsen i särskilt fall eller *allmänt föreskriva* att sådan person *ej må* åläggas allmän tjänsteplikt.

Om synnerliga skäl *därtill före-*

Den som på grund av värnplikt eller civilförsvarsplikt *tas* i anspråk för tjänstgöring vid *försvarsmakten* är undantagen från tjänsteplikt. *Det samma gäller* civilförsvarspliktiga under tid då tjänstgöring i civilförsvaret utgör hinder för tjänstepliktens fullgörande. Från tjänsteplikt är även den undantagen som fullgör vapenfri tjänst.

Den som är anställd hos staten *får* endast i den omfattning *regeringen* föreskriver åläggas allmän tjänsteplikt.

I fråga om den som är anställd hos *kommunen, landstinget* eller hos *någon* annan vars verksamhet har betydelse för ändamål som *anges* i 2 §, *får* arbetsmarknadsstyrelsen i särskilt fall *besluta om* eller *meddela föreskrifter om* att sådan person *inte får* åläggas allmän tjänsteplikt.

Om *det finns* synnerliga skäl, *får*

¹ Senaste lydelse 1981:293.

² Senaste lydelse 1966:420.

Nuvarande lydelse

ligga, må arbetsmarknadsstyrelsen eller länsarbetsnämnd *medgiva* befrielse tills vidare från fullgörande av tjänsteplikt.

Föreslagen lydelse

arbetsmarknadsstyrelsen eller länsarbetsnämnd *medge* befrielse tills vidare från fullgörande av tjänsteplikt.

Prop. 1992/93:76

Bilaga 3

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

13. Förslag till Lag om ändring i lagen (1960:22) om statlig krigsförsäkring

Prop. 1992/93:76
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1960:22) om statlig krigsförsäkring skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i 2 – 4 §§ äga tillämpning. Då kriget upphört förordnar regeringen senast före avslutandet av det riksmöte, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock att vad nu sagts ej skall gälla i den mån bestämmelserna alljämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra stycket.

Är Sverige i krig, skall bestämmelserna i 2 – 4 §§ tillämpas.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äger regeringen förordna att nämnda bestämmelser skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad eller, om riksmöte ej pågår, inom en månad från början av närmast följande riksmöte underställas riksdagen för dess prövning av frågan, huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet icke inom två månader från det underställningen skett av riksdagen gillat, är detsamma förfallet.

Är Sverige i krigsfara eller råder det extraordinära förhållanden på grund av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att 2 – 4 §§ skall tillämpas.

Föreskrift enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

¹ Senaste lydelse 1975:1017.

14. Förslag till Lag om ändring i krigshandelslagen (1964:19)

Prop. 1992/93:76
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 1 § krigshandelslagen (1964:19) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i 2 och 5 §§ träda i tillämpning. Då kriget upphört, förordnar regeringen senast före avslutandet av den riksdagssession, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock skall vad nu sagts icke gälla i den mån bestämmelserna alltjämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra eller tredje stycket.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, äger regeringen förordna, att nämnda bestämmelser skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan, huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet ej inom två månader från det underställningen skett gillat av riksdagen, är det förfallet. Upphör krigsfaran, upphäver regeringen meddelat förordnande senast före nästkommande riksdagssessions avslutande.

Föreligga eljest utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, äger regeringen med riksdagens samtycke förordna, att vad i 2 och 5 §§ stadgas helt eller delvis skall under viss tid, högst ett år varje gång, äga tillämpning.

Är Sverige i krig, skall bestämmelserna i 2 – 9 §§ tillämpas.

Är Sverige i krigsfara eller råder det extraordinära förhållanden på grund av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att bestämmelserna i 2 – 9 §§ skall tillämpas.

Föreskrift enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.

¹Senaste lydelse 1980:196.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1992/93:76

Bilaga 3

*Under tid, då bestämmelse i 2 och
5 §§ äger tillämpning, skola däremot
svarande stadganden i 3 och 4 samt
6 – 8 §§ tillämpas.*

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

15. Förslag till Lag om ändring i lagen (1976:600) om offentlig anställning

Prop. 1992/93:76
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 2 § lagen (1976:600) om offentlig anställning¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

2 §

Är Sverige i krig, får arbetstagare hos staten ej utan tillstånd lämna sin anställning. Så snart kriget har upphört och innan pågående eller nästkommande riksmöte avslutas, skall regeringen föreskriva att bestämmelsen ej längre skall tillämpas.

Är Sverige i krigsfara, får regeringen föreskriva att arbetstagare hos staten ej utan tillstånd får lämna sin anställning. Sådan föreskrift upphör att gälla, om den ej underställes riksdagen inom en månad efter beslutet därom eller, om riksmöte ej pågår, efter början av närmast följande riksmöte samt godkännes av riksdagen inom två månader efter underställningen. Så snart krigsfaran har upphört och innan pågående eller nästkommande riksmöte avslutas, skall regeringen upphäva föreskrift som nu har sagts.

Om vissa andra anställnings- och arbetsvillkor vid krig eller krigsfara eller *annars under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden* finns särskilda föreskrifter i lag och annan författning. Regeringen får därutöver meddela sådana föreskrifter, i den mån det är nödvändigt för statens verksamhet.

Om vissa andra anställnings- och arbetsvillkor vid krig eller krigsfara eller *under sådana extraordinära förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara* finns särskilda föreskrifter i lag och annan författning. Regeringen får därutöver meddela sådana föreskrifter, i den mån det är nödvändigt för statens verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

¹Lagen omtryckt 1991:600.

16. Förslag till
Lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Prop. 1992/93:76
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 29 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 §

Regeringen bemyndigas att meddela särskilda föreskrifter om hälso- och sjukvården i krig, vid krigsfara eller under sådana *utomordentliga* förhållanden som är föranledda av att landet har befunnit sig i krig eller krigsfara.

Regeringen bemyndigas att meddela särskilda föreskrifter om hälso- och sjukvården i krig, vid krigsfara eller under sådana *extraordinära* förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

¹Lagen omtryckt 1992:567.

17. Förslag till
Lag om ändring i hälsoskyddslagen (1982:1080)

Prop. 1992/93:76
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 26 § hälsoskyddslagen (1982:1080) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Regeringen bemyndigas att meddela särskilda föreskrifter om hälsoskyddet i krig, vid krigsfara eller under sådana *utomordentliga* förhållanden som är föranledda av att *riket* har befunnit sig i krig eller krigsfara.

26 §

Regeringen bemyndigas att meddela särskilda föreskrifter om hälsoskyddet i krig, vid krigsfara eller under sådana *extraordinära* förhållanden som är föranledda av att *det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara*.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

18. Förslag till
Lag om ändring i lagen (1983:953) om säkerhetsskydd i
riksdagen

Prop. 1992/93:76
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1983:953) om säkerhetsskydd i riksdagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

I krig eller vid beredskapstillstånd enligt lagen (1960:513) om beredskapstillstånd eller när talmannen eller den han bemyndigar har beslutat om en viss beredskapsgrad för riksdagen eller del av riksdagen gäller särskilda föreskrifter för säkerhetsskyddet som beslutas av riksdagens förvaltningskontor.

Under höjd beredskap eller när talmannen eller den han bemyndigar har beslutat om en viss beredskapsgrad för riksdagen eller del av riksdagen gäller särskilda föreskrifter för säkerhetsskyddet som beslutas av riksdagens förvaltningskontor.

Förvaltningskontoret får också besluta om särskilda åtgärder för säkerhetsskydd vid öppnande av riksmöten eller andra speciella tillfällen, eller för lokaler som riksdagen disponerar utöver lokalerna i riksdags-, ledamots- och förvaltningshusen.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

19. Förslag till
Lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)

Prop. 1992/93:76

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 18 § tandvårdslagen (1985:125) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Förslagen lydelse

18 §

Regeringen bemyndigas att meddela särskilda föreskrifter om tandvården i krig, vid krigsfara eller *under sådana utomordentliga* förhållanden som är föranledda av *att riket har befunnit sig i krig eller krigsfara*.

Regeringen bemyndigas att meddela särskilda föreskrifter om tandvården i krig, vid krigsfara eller *under sådana extraordinära* förhållanden som är föranledda av *att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara*.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

20. Förslag till
Lag om ändring i patientjournalagen (1985:562)

Prop. 1992/93:76
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 20 § patientjournalagen (1985:562) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §¹

Regeringen får meddela särskilda föreskrifter om patientjournaler i krig, vid krigsfara eller under sådana *utomordentliga* förhållanden som är föranledda av att *riket har befunnit sig* i krig eller krigsfara.

Regeringen får meddela särskilda föreskrifter om patientjournaler i krig, vid krigsfara eller under sådana *extraordinära* förhållanden som är föranledda av att *det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara*.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

¹ Paragrafen erhöll sin nuvarande beteckning genom 1992:459.

21. Förslag till
Lag om upphävande av lagen (1939:174) om tillverkning,
införsel och försäljning av gasskyddsmateriel

Prop. 1992/93:76
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att lagen (1939:174) om tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel skall upphöra att gälla vid utgången av år 1993.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1992-10-22

Närvarande: f.d. justitierådet Böret Palm, justitierådet Lars-Åke Beckman, regeringsrådet Sigvard Holstad.

Enligt protokoll vid regeringsammanträde den 3 september 1992 har regeringen på hemställan av statsrådet Anders Björck beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om beredskapshöjningar,
2. lag om överföring av vissa uppgifter till kontraktsprostarna under höjd beredskap,
3. lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967),
4. lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst,
5. lag om ändring i civilförsvarslagen (1960:74),
6. lag om ändring i lagen (1964:63) om kommunal beredskap,
7. lag om ändring i lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap,
8. lag om ändring i lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m.,
9. lag om ändring i lagen (1940:176) med vissa bestämmelser om fraktfart med svenska fartyg,
10. lag om ändring i lagen (1957:684) om betalningsväsendet under krigsförhållanden,
11. lag om ändring i lagen (1957:686) om taxeringsväsendet under krigsförhållanden m.m.,
12. lag om ändring i allmänna tjänstepliktslagen (1959:83),
13. lag om ändring i lagen (1960:22) om statlig krigsförsäkring,
14. lag om ändring i krigshandelslagen (1964:19),
15. lag om ändring i lagen (1976:600) om offentlig anställning,
16. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
17. lag om ändring i hälsoskyddslagen (1982:1080),
18. lag om ändring i lagen (1983:953) om säkerhetsskydd i riksdagen,
19. lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125),
20. lag om ändring i patientjournalagen (1985:562),
21. lag om upphävande av lagen (1939:174) om tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Lars Arfvidson.

Förslagen föranleder följande yttrande av lagrådet:

Inledning

Förutsättningarna för att regeringen skall kunna sätta av riksdagen beslutade s.k. fullmaktslagar i kraft är enligt 13 kap. 6 § regeringsformen att riket är i krig eller krigsfara eller att det råder "sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara vari riket har befunnit sig".

I lagrådsremissen föreslås att i vissa fullmaktslagar – framför allt sådana som härrör från tiden före den nuvarande regeringsformens ikraftträdande – förutsättningarna för ett regeringsförordnande skall förenhetligas och utvidgas i den mån de är mer inskränkta än som anges i regeringsformen. I de lagar där sådana ändringar föreslås – liksom i förslaget till lag om beredskapshöjning – ändras emellertid regeringsformens ordalag i två hänseenden. Med visst stöd av uttalanden i grundlagens förarbeten tolkas för det första i uttrycket "av krig eller av krigsfara vari riket har befunnit sig" orden "av krig" till att avse dels krig utanför Sveriges gränser, dels krig vari Sverige har befunnit sig. Lagrådet anser detta vara ett förtydligande som måste godtas. I fråga om den andra ändringen, att ersätta uttrycket "utomordentliga förhållanden" med uttrycket "extraordinära förhållanden", med uttrycket "extraordinära förhållanden", har lagrådet däremot en annan uppfattning.

Orsaken till att en annan formulering valts än den i 13 kap. 6 § regeringsformen anges i remissen vara att ordet "utomordentlig" i nutida spåkbruk mycket sällan används i den betydelse som ordet har i regeringsformen. Enligt lagrådets mening bör man emellertid om möjligt undvika att i lagstaddanden som har sitt stöd i ett grundlagsstadgande använda en formulering som skiljer sig från grundlagstexten. Särskilt får detta anses gälla i fråga om sådan ingripande lagstiftning som beredskapslagstiftningen. Om remissförslaget genomförs kommer vidare i fortsättningen uttrycket "utomordentliga förhållanden" att finnas förutom i regeringsformen, i en rad fullmaktslagar som nu inte föreslås ändrade, medan i de fullmaktslagar som återfinns bland lagförslagen i remissen uttrycket "extraordinära förhållanden" införts. En sådan ordning ter sig inte acceptabel. Lagrådet anser därför att uttrycket "utomordentliga förhållanden" genomgående bör behållas tills vidare. Uttrycket "sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av" är därvid att föredra framför uttrycket "utomordentliga förhållanden på grund av".

Det nu sagda berör samtliga lagförslag som tagits upp under 6-17 samt 19 och 20 i bil. 3 till lagrådsremissen.

Lagrådet vill vidare här ta upp frågan om urvalet av fullmaktsförfattningar som bör ändras i detta sammanhang och formen för ändringarna.

Uttrycket "utomordentliga, av krig föranledda förhållanden", som enligt lagförslagen under 13 och 14 i remissen funnits böra ändras till det förut nämnda nya uttryckssättet, förekommer också i andra lagar, där en ändring förefaller lika motiverad. Enligt den genomgång lagrådet har kunnat göra gäller detta dels en lag (1959:73) med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m.m., dels en lag (1959:74) med vissa bestämmelser om utländsk försäkringsrörelse här i riket vid krig m.m., dels en lag (1962:627) om vissa åtgärder för utnyttjande av vattenkraft vid krig m.m. Uttrycket förekommer också i lagen (1940:300) angående förordnande om anstånd med betalning av gäld m.m., den s.k. moratorielagen, där med hänsyn till innehållet i övrigt i lagen en ändring emellertid synes böra kräva överväganden i andra hänseenden.

I närmare ett tjugotal andra lagar med bemyndiganden för regeringen med stöd av 13 kap. 6 § regeringsformen uttrycks förutsättningarna för att bemyndigandet skall få utnyttjas genom ett exakt återgivande av ordalagen i

grundlagsbestämmelsen. Lagrådet godtar att uttryckssättet i alla dessa lagar behålls tills vidare men utgår från att en anpassning sker successivt i lämpliga sammanhang.

Prop. 1992/93:76
Bilaga 4

Enligt flera av de aktuella lagarna krävs att beslut av regeringen med stöd av bemyndigandet skall underställas riksdagen. Fristen för underställande anges därvid i vissa äldre lagar till en månad efter beslutet. I andra görs tillägget att, om riksmöte inte pågår, tiden skall räknas från början av närmast följande riksmöte. I samtliga berörda förslag i lagrådsremissen har utan någon kommentar det angivna tillägget gjorts. Det första alternativet kan sammanhålla med de större möjligheterna enligt de tidigare grundlagsbestämmelserna att föranstalta om urtima riksdag. Lagrådet ser i vart fall inte något hinder mot den enhetliga text som föreslås och föreslår en sådan ändring i sina egna lagförslag sist i detta yttrande. Motsvarande ändring borde i och för sig göras genomgående i författningar med motsvarande innehåll. Lagrådet förutsätter att också i detta hänseende ambitionen är att efter hand förenhetliga alla sådana bestämmelser.

Till de enskilda lagförslagen har lagrådet i övrigt följande kommentarer.

Förslaget till lag om beredskapshöjningar

Lagrrådet anser att ett bättre namn på lagen skulle vara "Lag om höjd beredskap".

1 §

Uttrycket "höjd beredskap" avses enligt det remitterade förslaget vara en samlingsterm för begreppen "skärpt beredskap" och "högsta beredskap". Det används också som en teknisk term i andra författningsförslag. Det är enligt lagrådets mening därför nödvändigt att slå fast tydligare att det här är fråga om en definition.

Enligt tredje stycket i den föreslagna paragrafen skall regeringen kunna med hänsyn till omständigheterna välja mellan skärpt beredskap och högsta beredskap och inte bara gå från den lägre till den högre graden utan också gå stegvis tillbaka från högsta till skärpt beredskap. Även om det också i det senare fallet tekniskt är fråga om ett beslut om "höjd beredskap" blir det alltför missledande att uttrycka det så i lagtexten. Lagrådet föreslår i följande förslag en justering också i detta hänseende.

På grund av det anförda och med hänvisning till vad som inledningsvis anförts om begreppet utomordentliga förhållanden och dess innebörd föreslår lagrådet följande lydelse av 1 §:

"För att stärka totalförsvaret kan beredskapen i Sverige höjas. Höjd beredskap är antingen skärpt beredskap eller högsta beredskap.

Är Sverige i krig råder högsta beredskap.

Är Sverige i krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen besluta om skärpt eller högsta beredskap."

I den föreslagna paragrafen föreskrivs en skyldighet för regeringen att häva en beredskapshöjning när förutsättningarna för en sådan inte längre finns. I specialmotiveringen anförts att regeringen "kan" upphäva beredskapen för endast en viss del av landet eller viss verksamhet. Att regeringen har denna möjlighet innebär emellertid inte att det alltid föreligger en motsvarande skyldighet. Skyldigheten enligt paragrafen att häva en höjd beredskap för ett visst område eller viss verksamhet inträder endast när beslutet om beredskapshöjning begränsats till området eller verksamheten.

5 §

Enligt 5 § i det remitterade förslaget får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddela kommunerna, landstingen och de kyrkliga kommunerna "de föreskrifter som behövs för ledningen och samordningen inom totalförsvarets civila del under höjd beredskap". Sådana föreskrifter skall också få meddelas enskilda organisationer och företag som enligt överenskommelse eller på annat sätt är skyldiga att fortsätta sin verksamhet i krig. I specialmotiveringen till bestämmelsen erinras om att det i andra lagar till en del finns reglerat vilka åtgärder som skall vidtas vid en beredskapshöjning. Vidare sägs att det i första stycket ges ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva vilka ytterligare åtgärder som skall vidtas när beredskapen höjs. Enligt remissen stödjer sig bemyndigandet på 8 kap. 7 § 1 regeringsformen. Någon närmare vägledning ges inte angående vilket slags föreskrifter regeringen skall kunna meddela med stöd av bemyndigandet. Vid föredragningen inför lagrådet har uppgivits att bemyndigandet är avsett att möjliggöra för regeringen att meddela ett antal föreskrifter av den typ som tagits in i det förslag till förordning om beredskapshöjningar som finns i CFL-utredningens betänkande.

Enligt lagrådets mening kan föreskriften i 8 kap. 7 § 1 regeringsformen inte åberopas till stöd för det föreslagna bemyndigandet. Grundlagsföreskriften möjliggör endast föreskrifter till skydd för liv, personlig säkerhet och hälsa. Ledningen och samordningen inom totalförsvarets civila del under höjd beredskap är ett alltför vidsträckt begrepp för att täckas av den beskrivningen.

Behovet av stöd i lag för föreskrifter på förordningsnivå får alltså tillgodoses på annat sätt. Till en början kan konstateras att en del av de regler som tagits in i det nämnda förslaget till förordning kan utfärdas med stöd av redan meddelade bemyndiganden. Så är fallet t.ex. i fråga om huvuddelen av de regler som rör hälso- och sjukvård samt hälsoskydd (jfr de remitterade lagförslagen under nr 16 och 17).

En framkomlig väg att bereda regeringen och underordnade myndigheter ytterligare möjligheter att meddela föreskrifter av det slag som avsetts i remissen torde vara att med stöd av 8 kap. 3 och 5 §§ regeringsformen i lag mera precis än som skett i förslaget beskriva de förpliktelser som skall läggas på de olika typerna av kommuner och på enskilda. Regeringen kan därefter med stöd av 8 kap. 13 §§ första stycket regeringsformen i förordning meddela verkställighetsföreskrifter i ämnet. I förordningen kan regeringen också – med stöd av 8 kap. 13 § andra stycket – överlåta åt underordnad myndighet att meddela sådana föreskrifter.

Någon mer omfattande lagreglering av nu angivet slag torde inte behövas för att det skall vara möjligt för regeringen att meddela merparten av föreskrifterna i den förutnämnda förordningen. Erforderliga lagbestämmelser skulle kunna ges följande utformning.

”Vid höjd beredskap skall kommuner, landsting och kyrkliga kommuner vidta de särskilda åtgärder i fråga om planering och inriktning av verksamheten, tjänstgöring och ledighet för personal samt användning av tillgängliga resurser som är nödvändiga för att de under de rådande förhållandena skall kunna fullgöra sina uppgifter inom totalförsvaret.

Vid höjd beredskap skall de enskilda organisationer och företag som enligt överenskommelse eller på annan grund är skyldiga att fortsätta sin verksamhet i krig vidta de särskilda åtgärder i fråga om planering och inriktning av verksamheten, tjänstgöring och ledighet för personal samt användning av tillgängliga resurser som är nödvändiga för att de under de rådande förhållandena skall kunna fullgöra dessa skyldigheter.”

Skulle det under det fortsatta lagstiftningsarbetet visa sig att lagstöd för ytterligare föreskrifter på regeringsnivå skulle behövas torde få övervägas om inte den nu föreslagna regleringen i 5 § bör utgå och ersättas med mer omfattande bestämmelser i en särskild lag.

I förslaget till lag om beredskapshöjningar regleras – bortsett från föreskrifterna i 4 och 5 §§ – endast förutsättningarna för att någon form av beredskap skall råda. Vilken betydelse det har att höjd beredskap råder framgår av ett antal andra lagar och förordningar. En upplysning om detta kan lämpligen tas in i ett tredje stycke i 5 § och ges följande lydelse:

”Innebörden i övrigt av att höjd beredskap råder framgår av andra författningar.”

Förslaget till lag om ändring i lagen (1964:63) om kommunal beredskap

Som anförts inledningsvis avstyrker lagrådet att uttrycket ”utomordentliga förhållanden” – som återfinns i 1 § första stycket, 2 § första stycket och 5 § andra stycket – nu ändras. Genomförs inte det remitterade förslaget i den delen återstår beträffande 1, 2, 9, 11, 12, 14 och 21 §§ enbart den ändringen att ordet ”beredskapstillstånd” skall ersättas av orden ”höjd beredskap”. Någon fullständig text behövs då inte beträffande dessa paragrafer om förslagets ingress ändras till följande:

”Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1964:63) om kommunal beredskap

dels att i 1, 2, 9, 11, 12, 14 och 21 §§ ordet ”beredskapstillstånd” skall ersättas av orden ”höjd beredskap”,

dels att 5, 7, 8 och 18 §§ samt rubriken närmast före 1 § skall ha följande lydelse.”

Förslaget till lag om ändring i lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap

Om det förslag följs som lagrådet framfört i inledningen om att tills vidare uttrycket ”utomordentliga” förhållanden skall stå kvar behövs inte någon lagtext i detta förslag, som i stället kan lyda:

”Härigenom föreskrivs att i 2, 4, 7-9 och 10 §§ lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap orden ”beredskapstillstånd och krig” samt orden ”beredskaps- tillstånd eller krig” skall ersättas av orden ”höjd beredskap”.

Prop. 1992/93:76
Bilaga 4

Lagrådets förslag att uttrycket ”sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av” skall ersätta texten ”extraordinära förhållanden på grund av” avser följande förslag i remissen, nämligen

8. *Förslaget till lag om ändring i lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m.*

1 § andra stycket

9. *Förslaget till lag om ändring i lagen (1940:176) med vissa bestämmelser om fraktfart med svenska fartyg*

1 § andra stycket

10. *Förslaget till lag om ändring i lagen (1957:684) om betalningsväsendet under krigsförhållanden*

1 § andra stycket, 2 § andra stycket och 4 § andra stycket

11. *Förslaget till lag om ändring i lagen (1957:686) om taxeringsväsendet under krigsförhållanden m.m.*

1 § andra stycket

12. *Förslaget till lag om ändring i allmänna tjänstepliktslagen (1959:83)*

1 § andra stycket

13. *Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:22) om statlig krigsförsäkring*

1 § andra stycket

14. *Förslaget till lag om ändring i krigshandelslagen (1964:19)*

1 § andra stycket

15. *Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:600) om offentlig anställning*

5 kap. 2 § tredje stycket

16. *Förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)*

29 §

17. *Förslaget till lag om ändring i hälsoskyddslagen (1982:1080)*

26 §

19. *Förslaget till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)*

18 §

20. *Förslaget till lag om ändring i patientjournalagen (1985:562)*

20 §

Lagrådet har i inledningen till detta yttrande angett tre lagar som bör ändras av samma skäl som föranlett det remitterade förslaget till ändring i bl.a. 1 § krigshandelslagen (1964:19). De tre lagarna bör ändras enligt följande förslag:

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1959:73) med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i 2–13 §§ och 17 § äga tillämpning. Då kriget upphört, förordnar Konungen senast före avslutandet av den riksdagssession, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock att vad nu sagts ej skall gälla, i den mån bestämmelserna alltjämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra eller tredje stycket.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, äger Konungen förordna att nämnda bestämmelser skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan, huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet icke inom två månader från det underställningen skett av riksdagen gillat, är detsamma förfallet. Upphör krigsfaran, skall förordnandet senast före nästkommande riksdagssessions avslutande av Konungen upphävas.

Föreligga eljest utomordentliga av krig föranledda förhållanden, äger Konungen med riksdagens samtycke förordna, att vad i 2–13 §§ och 17 § stadgas, helt eller delvis, skall under viss tid, högst ett år varje gång, äga tillämpning.

Är Sverige i krig, skall bestämmelserna i 2–13 och 17 §§ tillämpas.

Är Sverige i krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att 2–13 och 17 §§ skall tillämpas.

Föreskrifter enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.

Häri genom föreskrivs att 1 § lagen (1959:74) med vissa bestämmelser om utländsk försäkringsrörelse här i riket vid krig m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i 2–14 §§ och 19 § äga tillämpning. Då kriget upphört, förordnar Konungen senast före avslutandet av den riksdagssession, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock att vad nu sagts ej skall gälla, i den mån bestämmelserna alltjämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra eller tredje stycket.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, äger Konungen förordna, att nämnda bestämmelser skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan, huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet icke inom två månader från det underställningen skett av riksdagen gillat, är detsamma förfallet. Upphör krigsfaran, skall förordnandet senast före nästkommande riksdagssessions avslutande av Konungen upphävas.

Föreligga eljest utomordentliga av krig föranledda förhållanden, äger Konungen med riksdagens samtycke förordna, att vad i 2–14 §§ och 19 § stadgas, helt eller delvis, skall under viss tid, högst ett år varje gång, äga tillämpning.

Är Sverige i krig skall bestämmelserna i 2–14 och 19 §§ tillämpas.

Är Sverige i krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att bestämmelserna i 2–14 och 19 §§ skall tillämpas.

Föreskrift enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.”

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1962:627) om vissa åtgärder för utnyttjande av vattenkraft vid krig m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i denna lag om meddelande av tillstånd till vissa företag i vatten tråda i tillämpning. Då kriget upphört, förordnar Konungen senast före avslutandet av den riksdagssession, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock skall vad nu sagts icke gälla i den mån de alljämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra stycket.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äger Konungen förordna, att nämnda bestämmelser skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan, huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet ej inom två månader från det underställningen skett gillat av riksdagen, är det förfallet. Upphör krigsfaran eller de utomordentliga, av krig föranledda förhållandena, upphäver Konungen meddelat förordnande senast före nästkommande riksdagssessions avslutande.

Är Sverige i krig, skall bestämmelserna i denna lag om meddelande av tillstånd till vissa företag i vatten tillämpas.

Är Sverige i krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att bestämmelserna i denna lag om meddelande av tillstånd till vissa företag i vatten skall tillämpas.

Föreskrift enligt andra stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte inte pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker inte underställning eller godkänner riksdagen inte föreskriften inom två månader från det underställningen skedde, upphör föreskriften att gälla.”

Vid protokollet

Justeras.

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
1 Förslag till lag om höjd beredskap	2
2 Förslag till lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967)	3
3 Förslag till lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst	4
4 Förslag till lag om ändring i civilförsvarslagen (1960:74)	5
5 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:63) om kommunal beredskap	6
6 Förslag till lag om ändring i lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap	8
7 Förslag till lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102)	9
8 Förslag till lag om ändring i lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m.	10
9 Förslag till lag om ändring i lagen (1940:176) med vissa bestämmelser om fraktfart med svenska fartyg	11
10 Förslag till lag om ändring i lagen (1957:684) om betalningsväsendet under krigsförhållanden	12
11 Förslag till lag om ändring i lagen (1957:686) om taxeringsväsendet under krigsförhållanden m.m.	15
12 Förslag till lag om ändring i lagen (1959:73) med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m.m.	17
13 Förslag till lag om ändring i lagen (1959:74) med vissa bestämmelser om utländsk försäkringsrörelse här i riket vid krig m.m.	18
14 Förslag till lag om ändring i allmänna tjänstepliktslagen (1959:83)	19
15 Förslag till lag om ändring i lagen (1960:22) om statlig krigsförsäkring	21
16 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:627) om vissa åtgärder för utnyttjande av vattenkraft vid krig m.m.	22
17 Förslag till lag om ändring i krigshandelslagen (1964:19)	23
18 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:600) om offentlig anställning	25
19 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)	26
20 Förslag till lag om ändring i hälsoskyddslagen (1982:1080) ..	27
21 Förslag till lag om ändring i lagen (1983:953) om säkerhetskydd i riksdagen	28
22 Förslag till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)	29
23 Förslag till lag om ändring i patientjournalagen (1985:562) ..	30
24 Förslag till lag om upphävande av lagen (1939:174) om tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel	31
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 29 oktober 1992	32
1 Inledning	32
1.1 Beredskapshöjningar	32
1.2 CFL-utredningen	32
1.3 Lagrådet	33

2	Gällande rätt	34
2.1	Regeringsformen och fullmaktslagstiftningen	34
2.2	Beredskapslagstiftningen	35
3	Reformbehovet	36
4	Beredskapshöjningar	37
4.1	Förslag till ändring av regeringsformen läggs inte fram ..	37
4.2	Beslut om höjd beredskap	40
4.3	Beredskapsgrader och beredskapsbegrepp	42
4.4	Konsekvenser för fullmaktslagstiftningen i övrigt	44
5	Upprättade lagförslag	45
6	Specialmotivering	46
6.1	Förslaget till lag om höjd beredskap	46
6.2	Förslaget till ändring i värnpliktslagen (1941:967)	49
6.3	Förslaget till ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst	49
6.4	Förslaget till lag om upphävande av lagen (1939:174) om tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel	50
6.5	Övriga förslag till ändringar	50
7	Hemställan	50
8	Beslut	51
	Bilaga 1 CFL-utredningens sammanfattning av sitt betänkande...	52
	Bilaga 2 Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över be- tänkandet Det civila försvaret	56
	Bilaga 3 Lagrådsremissens lagförslag	57
	Bilaga 4 Lagrådets yttrande	91

